

Maxime vero eidem papæ, quod Athanasium ac Marcellum, de quo (num. 16) ut impio erga Christum scribebant, communionem sua donasset, crimini (num. 9 et 20) vertebant, eique quasi partium studio teneretur, aiebant: *Marcelli et Athanasii communionem potius cooptatis quam nostram*. Inter hæc non deerant quidem testimonia, quibus Julium honorare (num. 1) videbantur; sed hunc honorem fictum ac minime sincerum esse adjuncta, quibus eundem (num. 5) discordiæ flammam accendisse conviciabantur, persuadebant.

III. Hujusmodi litteras cum accepisset Julius, veritus ne, si publicæ fierent, tanta protervia offenderentur cuncti, eas apud se tamdiu retinuit, quamdiu spes erat fore ut Eusebianorum saltem nonnulli ad ipsum venirent. At id ubi desperare prorsus cœpit, tum demum in loco, in quo presbyter Vito conventus agebat (*Athan., apol. cont. Arian. n. 20*), congregata synodo, has in medium protulit litteras, eisque rescribendi provinciam sibi ab ipsa synodo, quæ plus quinquaginta episcopis constabat demandatam suscepit. Temporis quo rescripsit, ex eo quo Athanasius Romam se recepit, notitia pendet. Is enim præsul, cum subnexa epistola scripta est, jam ab octodecim mensibus adversarios suos Romæ expectare infra n. 13 dicitur. Atqui Alexandria necdum discesserat, cum Gregorius e concilio Antiochiæ, anno 341, in Encænisi

habito in eam civitatem missus, et in ipsius locum, quod proxime ante diem festum Paschæ contigit, per summam vim intrusus est. Tunc primum contendit Athanasius Romam; quo sane citius mense Maio pervenire non valuit. Si igitur ab hoc mense numerare incipiamus alios octodecim, quibus Athanasius in Urbe antea remansisse memoratur, sequetur ut subjecta epistola mense Septembri anni 342, aut circiter, consignanda sit. Iis inscripta est, qui Antiochiæ in unum collecti ad Julium scripserant. Ejusdem synodi, et litterarum inde scriptarum Socrates, l. 1, c. 12, et Sozomenus, lib. III, cap. 8, meminerunt; sed in hoc aberrasse videntur a vero, quod in eam Orientales convenisse innuunt, non ut iis Julii litteris, quibus ad synodum Romanam vocabantur, sed iis potius, quibus quod vocati non venissent arguebantur, hoc est, subnexæ epistolæ rescriberent. Hæc per Gabianum Comitem missa, sed Eusebio reddi minime potuit. Eum enim paulo post concilium Antiochiæ celebratum, et antequam Julii sententiam rescivisset, mortem oppetiisse Socrates, l. II, c. 12, et Sozomenus, lib. III, cap. 7, tradunt. Ipsi suffragatur et Athanasius, qui postquam in apologia contra Arianos a numero 24 ad 33 epistolam istam totam descripsit, in ipso numero 36 subjicit: *Interim Eusebius obiit*.

EPISTOLA JULII AD ANTIOCHENOS.

(*Const. p. 325.*)

Julius (1) Danio, (2) Flacillo, Narcisso, Eusebio, Mari, Macedonio, Theodoro et sociis eorum, qui Antiochia nobis scripsere, dilectis fratribus in Domino salutem.

Α. Ἀνθρώπων τὰ γράμματα τὰ διὰ τῶν πρεσβυτέρων μου Ἐλπίδιου καὶ Φιλοξένου ἀπικρομισθέντα, καὶ ἐσώματα, πῶς ἡμεῖς μὴ ἀγάπη καὶ συνειδήσει ἀληθείας ἐγράψαμεν, ὑμεῖς δὲ μετὰ φιλονεικίας, καὶ οὐχ ὡς ἔπρεπεν, ἐπιστείλατε. Ὑπερηφάνια γὰρ καὶ ἀλαζονεία τῶν γραψάντων διὰ τῆς ἐπιστολῆς εἰδείντο. ταῦτα δὲ ἀλλότρια τῆς ἐν Χριστῷ πίστεως εἰσιν. Ἴδει γὰρ τὰ μετὰ ἀγάπης γραφέντα, ἀμοιβῆς τῆς ἴσης μετὰ ἀγάπης τυχεῖν, καὶ μὴ μετὰ φιλονεικίας. ἢ οὐχὶ ἀγάπης ἐστὶ γνώρισμα πρεσβυτέρους ἀποστείλαι συμπαθεῖν τοῖς πάσχουσι, προτρέψασθαι τοὺς γράψαντας εἰλεῖν, ἵνα πάντα θάπτου λόβου λαβόντα διορθωθῆναι δυναθῆ, καὶ μηκέτι μὴτε οἱ ἀδελφοὶ ἡμῶν πάσχουσι μὴτε ὑμᾶς τινες διαβάλλωσιν; ἀλλ' οὐκ οἶδά τι τὸ δόξαν ὑμῶν διατελεῖναι, ὥστε καὶ ἡμᾶς ποιήσαι

(1) In Athanasii novissima editione observatum est, neque hic cum Nannio legendum *Diacono*, neque cum plerisque recentioribus *Danii* nomine intelligendum esse Dianæum Cæsareæ in Cappadocia episcopum, licet is præsul Antiochenæ synodo interfuerit; sed potius Theognitum Nicænum, qui apud Athanasium non semel *Διόγνος*, et apud Hilarium fragm. II, n. 2, *Diognitus* appellatur; et eum quidem, uti monumenta ab Athanasio, *Apol. cont. Arian.*, p. 192, 195 et 193, relata fidem faciunt, inter Arianorum duces post Eusebium primas obtinere consuevisse. Præterea ex concilio Sardicensi, in quo, ut apud Hilarium, frag. II, n. 2, habetur, *lectæ sunt litteræ factæ a Theognito falsæ adversus Athanasium et Marcellum*, in concinnandis litteris, quæ partes Arianorum juvarent, Theognitum illum celebrem fuisse colligitur. Unde et idem epistolæ, cui nunc Julius rescribit, videri posset architectus, ideoque suum ei nomen præ cæteris præposuisse. Quominus tamen nostrorum conjecturæ sine cunctatione subscribamus,

I. Orientales Antiochia contentioso animo rescripserunt. — Legi litteras (3) a presbyteris meis Elpidio et Philoxeno mihi allatas, miratusque sum, cum nos ex dilectione et veritatis conscientia scripserimus, a vobis contentiose, nec ut decebat, rescriptum esse. Superbia enim et arrogantia scribentium per epistolam sese prodebat: hæc autem a Christiana fide aliena sunt. Decebat enim, quæ cum dilectione scripta erant, parem cum dilectione, et non cum contentione responsonem obtinere. An non caritatis indicium est, presbyteros misisse qui cum dolentibus condolerent, et eos qui scripserant adhortarentur ut venirent, quo quam primum omnia tandem componi ac recte constitui valerent, nec diutius fratres nostri vexarentur, nec vos quidam criminerentur? Sed nescio cur sic afflicti vobis placuerit, ut nos induxeritis ad suspicandum, quæ vos verba nos honorandi causa dicere videbamini, hæc ipsa cum quadam dissimulatione et irrisione dixisse. Presbyteri namque qui missi sunt, quos cum gaudio rediisse oportebat, contra mæsti rediere ob ea quæ illic geri

id prohibet, quod infra, num. 6, Nicænus episcopus non *Danius*, sed recepto more *Diognus* appelletur. (2) Is erat Antiochiæ episcopus, ejus rursus mentio fit in libello *Ægyptiorum episcoporum ad Dionysium Comitem*, necnon in rescripto ejusdem Dionysii apud Athanasium, *Apol. cont. Arian.*, p. 196 et 197; a Sozomeno, lib. III, c. 6, *Πλάκατος*; a Socrate, lib. II, c. 9, *Πλάκατος*; a Theodoro, lib. I, c. 22, *Πλακείτιος* nuncupatus.

(3) Non exstant.

τίσαντες ἐνταῦθα, ὡς οὐκ ἠδυνήθησαν πρὸς τοὺς ἐλλόγους Ἀθανασίους πρεσβυτέρους ἀντιστῆναι, ἀλλ' ἐν πᾶσι διετρέποντο καὶ διηλέγχοντο, τὸ τῆνικαὺτα ἠξίωσαν ἡμεῖς, ὥστε σύνοδον συγκροτήσει, καὶ γράψαι καὶ Ἀθανασίῳ τῷ ἐπισκόπῳ εἰς Ἀλεξανδρείαν, γράψαι δὲ καὶ τοῖς περὶ Εὐσέβιον, ἵνα ἐπι παρουσίᾳ πάντων ἡ δίκαια κρίσις ἐξεναχθῆται δυνατῆ· τότε γὰρ καὶ ἀποδεικνύεται πάντα τὰ κατὰ Ἀθανασίον ἐπηγγελάντο. κοινῇ γὰρ ὑπ' ἡμῶν διηλέγχθησαν οἱ περὶ Μαρτύριον καὶ Ἠσύχιον, καὶ οἱ Ἀθανασίου τοῦ ἐπισκόπου τῆς Ἀλεξανδρείας πρεσβύτεροι μετὰ πεποιθήσεως ἀνθίσταντο, οἱ δὲ περὶ Μαρτύριον, εἰ δεῖ τ' ἀληθῆς εἰπεῖν, ἐν πᾶσι διετρίποντο, ὅθεν καὶ ἠξίωσαν σύνοδον γενέσθαι. εἰ τοῖνυν μὴδὲ τῶν περὶ Μαρτύριον καὶ Ἠσύχιον ἀξιωσάντων γενέσθαι σύνοδον, προτρεψάμενος ἡμῖν ἐγὼ σὺλαι τοὺς γράψαντας ἐνεκεν τοῦ ἀδελφοῦ ἡμῶν τῶν αἰτιωμένων ἀδικίαν σπευθῆναι, καὶ οὕτως εὐλόγως ἦν καὶ δίκαια ἡ προτροπὴ, ἔστι γὰρ ἐκκλησιαστικὴ καὶ Θεοῦ ἀρεσκουσα. ὅτε δὲ οὐς ὑμεῖς αὐτοὶ οἱ περὶ Εὐσέβιον ἀξιοπίστους ἠγίσασθε, καὶ οὗτοι ἠξίωσαν ἡμῶς συγκαλέσαι, ἀκόλουθον ἦν τοὺς κληθέντας μὴ λυπηθῆναι, ἀλλὰ μᾶλλον προθυμῶς ἀπαντῆσαι. οὐκοῦν ἡ μὲν δόξασα ἀνανάκτησις τῶν λυπηθέντων προπετής. ἡ δὲ παρατήσις τῶν μὴ θελησάντων ἀπαντήσαι ἀπρεπής καὶ ὑποποτος ἐκ τούτων δεικνύεται. αἰτιῶνται τις, ὁπράττων αὐτὸς ἀποδέχεται, εἰ παρ' ἑτέρου γινόμενα βλέπει;

γ'. Εἰ γὰρ, ὡς γράφετε, ἀσάλευτον ἔχει τὴν ἰσχὴν ἐκάστη σύνοδος, καὶ ἀτιμάζεται ὁ κρίσις, ἴαν παρ' ἑτέρων ἡ κρίσις ἐξετάζεται, σκυπέτιτε, ἀγαπητοί, τίνας εἰσὶν οἱ σύνοδον ἀτιμάζοντες, καὶ τίνας τὰ τῶν ρησάντων κρίναι διαλύουσι. καὶ ἴνα μὴ τὰ καθ' ἑαυτὸν νῦν ἐξετάζω ἐπιβαρεῖν τινες δοκῶ, ἀλλὰ τόγε τελευταῖον γενόμενον, ἐρ' ὃ καὶ φρίξειεν ἂν τις ἀκούων ἀρκεῖ πρὸς ἀπόδειξιν πάντων τῶν παραλελειμένων. Οἱ ρησαντοὶ οἱ ἀπὸ τοῦ τῆς μακαρίας μνήμης Ἀλεξάνδρου τοῦ γενόμενου ἐπισκόπου τῆς Ἀλεξανδρείας ἐπὶ ἀσεβείᾳ ἐκβλήθησθε, οὐ μόνον ὑπὸ τῶν καθ' ἑκάστην πλὴν ἀπεκτινύθησαν, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ πάντων τῶν κοινῇ συνελθόντων ἐν τῇ κατὰ Νίκαιαν μεγάλῃ συνόδῳ ἀνεθεματίσθησαν. οὐ γὰρ ἦν αὐτῶν τὸ τυχόν πλημμέλημα, οὐδὲ εἰς ἄνθρωπον ἦσαν ἀμαρτίσκατες, ἀλλ' εἰς αὐτὸν τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος. καὶ ὅμως οἱ ὑπὸ πάσης τῆς οἰκουμένης ἀποκηρυχθέντες, καὶ κατὰ πᾶσαν ἐκκλησίαν στηλιτευθέντες, νῦν λέγονται δεδέχθαι, ἐρ' ὃ καὶ ὑμᾶς ἀκούσαντας χαλεπαίνειν δίκαιον ἡγοῦμαι. τίνας οὖν εἰσὶν οἱ σύνοδον ἀτιμάζοντες; οὐχὶ οἱ τῶν τριακοσίων τὰς ψήφους παρ' οὐδὲν θίμενοι, καὶ ἀσέβειαν εὐσεβείας προκρίναντες; ἡ μὲν γὰρ τῶν Ἀρειομανι-

(1) Martyrio synodum postulanti non alius videtur adfuisse socius nisi Hesychnus, ut mox diserte enuntiat. Nam licet superius eis adjungatur Macarius presbyter, hunc tamen, ut auditur instare presbyteros Athanasii, noctu aufugisse infra Julius, n. 4, docet; adeoque tum Roma abfuisse, cum Martyrius et Hesychnus a presbyteris Athanasii reuicti synodum flagitare cœperunt. Atqui Martyrius et Hesychnus diaconi, non presbyteri, erant. Ab Athanasio tamen epist. ad Solit., n. 9, synodum postulasce dicuntur presbyteri ab Eusebianis missi, cum se convictos adverterent. Num illuc πρεσβύτεροι loco verbi πρεσβύτεροι; quod est legatis, irrepsit? aut forte dicti sunt presbyteri, quia legationis dux presbyter fuit, licet is paulo ante aufugisset?

(2) Quo nimirum ad synodum vocati venirent.

(3) Immo, ut auctor est Athanasius Apolog. contra Arianos, n. 20, Eusebiani ipsi litteris ad Julium scriptis, rogabant ut synodus cogeretur, et ipse, si vellet, ju-

A nobis id postularunt, ut synodus indiceretur, litteraque ad Athanasium episcopum Alexandriam, necnon ad Eusebianos mitterentur, ut coram omnibus justum posset proferri iudicium: tum enim se omnia contra Athanasium allata crimina probaturos promiserunt. Publice namque a nobis Martyrius et Hesychnus convicti sunt, et presbyteris Athanasii Alexandriæ episcopi cum fiducia ob-istentibus, Martyrius (1) et socii, ut vere dicam, in omnibus refutabantur; hincque factum est ut synodum coacti sint postulare. Si igitur Martyrio et Hesychnio nullam synodum postulantis auctor ego fuisset, ut ii qui scripserant defatigationis molestiam (2) subirent fratrum nostrorum gratia, qui se injuriam passos conquererentur, hoc etiam in casu æqua et justa fuisset adhortatio, B quippe quæ ecclesiastica sit et Deo gratia. Jam vero cum iidem, quos vos ipsi Eusebiani fide dignos censuistis, nos (3) rogarint ut synodus convocaretur; decuit vocatos non indigne ferre, sed potius alacriter occurrere. Quapropter indignatio eorum, qui hoc iniquo animo ferre visi sunt, proterva est; detrectatio vero eorum, qui venire noluerunt, inhonesta et suspecta hinc deprehenditur. Aliquisne reprehendit, si quæ probat, cum ipse facit, ab alio fieri videt?

III. *Objiciunt dedecorari synodum cujus iudicata rescindantur. Ipsi convincuntur acta Nicænæ synodi rescidisse.* — Si enim, ut scribitis, quælibet synodus firmam habet auctoritatem, et contumeliose agitur cum iudice, si ejus iudicium ab alio examinetur, considerate, dilecti, quinam sint qui synodum inhonorant, et quinam ea quæ ab aliis prius iudicata sint rescindant. Et ne singulorum acta expendens, quosdam gravare videar, sane quod postremo gestum est, cum sit horrendum auditu, sufficit ad cætera, quæ a me omittuntur, comprobanda. Ariani a beatæ memoriæ Alexandro quondam Alexandriæ Episcopo ob impietatem ejecti, non solum à singulis civitatibus expulsi sunt, sed et ab omnibus pariter qui ad Nicænam magnam synodum simul convenerant, anathemate sunt damnati. Non enim leve erat eorum scelus, nec in hominem, sed in ipsum Dominum nostrum Jesum Christum, Filium Dei viventis peccaverunt. At tamen qui a toto terrarum orbe rejecti fuerant, et apud universam Ecclesiam infamati, nunc recepti dicuntur; quod et vobis audientibus indigne ferendum existimo. Quinam igitur sunt qui synodum dedecore afficiunt; nonne qui trecentorum episcoporum suffragia pro nihilo habent, et impietatem pietati anteponunt? Et Ariomanitarum quidem heresis ab omnibus ubique episcopis convicta et condemnata est: Athanasius vero et Marcellus episcopi plures habent qui ipsos verbis scriptisque defendunt. Nam de Marcello nobis testimonium (4) perhibere, quod in

dex foret. Quod mirum est hic a Julio fuisse prætermisum, nisi forte Eusebianis ipsis id quod ab eorum legatis factum est Athanasio ibi attribuat, Sozomeno quoque, l. III, c. 7, teste: *Eusebius scripsit ad Julium, ut ipse iudex esset eorum quæ contra Athanasium decreta sunt Tyri.*

(4) Scilicet presbyteri Romanæ ecclesiæ, qui Nicænæ

Nicæna synodo Ariani obstiterit. De Athanasio autem testes dixerunt, eum nec Tyri (1) convictum, nec in Mareote, ubi monimenta adversus illum adornata esse dicitur, præsentem fuisse. Scitis autem, dilecti, quæ ab una solam parte aguntur, nullam vim habere, sed suspecta esse. Nos tamen, quanquam sic actum esset, accuratioris disquisitionis causâ, nec de vobis, nec de iis, qui pro illis scripserant, quidquam præjudicantes, hortati sumus eos, qui litteras miserant, ut huc se conferrent: ut quando quidem plures sunt qui pro illis scripsere, in synodo omnia examinarentur: quo nec damnetur innocuus, nec qui reus est ut purus habeatur. Non igitur a nobis vilipenditur synodus, sed ab iis qui temere et levissime Arianos ab omnibus damnatos, etiam contra iudicium sententiam receperunt. Horum quidem plerique jam resoluti cum Christo sunt: sed qui etiamnum superstites sunt indigne ferunt quod suum iudicium quidam resciderint.

IV. *Nicænam synodum in causa Pisti Eusebiani temerant; Julius illam servat.* — Hoc autem ita se habere reprehendimus ex iis quæ Alexandria acta sunt. Nam (2) Carpones quidam ab Alexandro ob Ariam hæresim pulsus, simul et nonnulli ejusdem hæresis causa ejecti, a quodam Gregorio missi huc venerunt. Idipsum (3) etiam a Marcario presbytero, Martyrio et Hesychio diaconis didicimus. Antequam enim presbyteri Athanasii advenirent, auctores nobis erant ut Alexandriam Pisto cuidam litteras mitteremus, quo tempore Athanasius quoque episcopus Alexandria degebat. Quem Pistum Athanasii presbyteri supervenientes Ariam esse declararunt, expulsam olim ab Alexandro episcopo et a Nicæna synodo; jam vero ordinatum a quodam (4) Secundo, quem magna synodus ejecerat, utpote Ariam. Hoc autem nec ipse Martyrius aut socii inficiabantur, neque negabant Pistum a Secundo fuisse ordinatum. Hinc igitur perpendite, quinam jure culpandi sint, nosne quibus persuaderi non potuit ut Pisto Ariam scriberemus, an qui auctores erant ut magnam synodum vilipenderemus, et impiis,

synodo interfuerant, ut infra declaratur, n. 16, adeoque Vita et Vincentius a Sylvestro ad hanc synodum legati.

(1) Plurimos torsit hic locus a Nannio sic latinitate donatus: *Neque Tyri condemnatus est.* Et eum quidem cum Tyriensis synodi gestis, ex quibus Athanasium Tyri condemnatum fuisse certissimum est, conciliare atque componere frustra nisi sunt. Felicius fuisset eorum labor, si verbum *καταγνώσκων* pro *convincere*, cum apud alios auctores, tum apud Athanasium, usitatum esse observassent. Ipse Julius, seu interpres illius, infra, num. 14, ubi a Tyriensi synodo, si re ipsa illic convictus fuisset Athanasius, alium ejus loco episcopum substituendum fuisse notat, prædicto verbo utitur, eodemque intellectu num. 20. et 21 ter illud usurpat.

(2) Is ab Alexandro apud Athanasium, nov. edit. pag. 397, necnon apud Socratem, l. 1, cap. 6, inter Ecclesiæ desertores recensetur. Eundem Epiphanius, hæc., 69, ex Alexandrinis ecclesiis unam administrasse tradit.

(3) Illud *idipsum*, non ad rem proxime narratam

των αίρεσις υπό πάντων των άπανταχοῦ επισκόπων καταγνώσθη, και άπεκηρύχθη· Αθανάσιος δὲ και Μάρκελλος οί επισκοποι κλεινας έχουσι τους ύπερ έαυτων λήγοντας και γράροντας. Μάρκελλος μὲν γάρ έμαρτυρήθη ήμιν, και εν τῇ κατά Νίκασιαν συνόδῳ τοῖς τὰ Άρείου φρονούσιν άπειρηκώς. Αθανάσιος δὲ έμαρτυρήθη, μηδὲ εν Τύρῳ καταγνώσθεις, εν δε τῇ Μαρρώτῃ μὴ παρείναι ένθα τὰ ύπομονίματα κατ' αὐτοῦ γενησθαι λέγεται. οἰδατε δὲ, άγαπητοί, ότι τὰ κατά μνημόριαν ισχύος οὐκ έχει, άλλ' ύποπτα τυγγάνει. και θρωῶς τούτων θντων, ήμεις ύπερ άκριβειας, ουτε τοῖς ύπερ αὐτων γράψασι πρόκριμα ποιούντες, προειρημάμεθα τους γράψαντας έλθειν, εν' επειδὲ πλειους εισιν οί ύπερ αὐτων γράψαντες, επί συνόδου πάντα εξετασθη· προς τὸ μηδὲ τὸν άνεύτιον κατακριθῆναι. μητε τὸν υπεύθυνον ως καθαρόν λογισθῆναι. ουκ οὐ παρ' ήμιν άπιμάζεται σύνοδος, αλλά παρ' έκεινων των άπλως και ως έτυχε τοῖς παρὰ πάντων κατακριθέντας Άρειανούς, και παρὰ γνώμην των κρινάντων, δεξομένων. οί γάρ πλειους ήδη αναλύσαντες εισιν συν Χριστῷ· οί δε έτι και νῦν εν τῷ βίῳ τούτῳ εξετάζονται, άγανακτούντες ότι τὸν αὐτων κρισιν ελυσάν τινες.

δ. Τοῦτο δε και από των γενομένων μὲν εν τῇ Αλεξανδρείᾳ εγνωμεν. και γάρ και Καρπώνης τις εκβλήθεις υπό Αλεξανδρου διὰ τὴν Άρείου αίρεσιν μετά των, και αὐτων εκβληθέντων διὰ τὴν αὐτὴν αίρεσιν, εληλύθασιν ένταῦθα, άπιστοίληντες παρὰ Γρηγορίου τινός. ουως δε εμάθωμεν και παρὰ Μακκαρίου του πρεσβυτέρου, και Μαρτυριου και Ίσυχιου των διακόνων· πρὸ των γάρ άπαντίσαι τους Αθανασίου πρεσβυτέρους, προειρηπόντο ήμῶς γράρειν εν Αλεξανδρείᾳ Πιστῷ τινι, ήλικα και Αθανάσιος ο έπίσκοπος εν Αλεξανδρείᾳ ήν. τοῦτον δε τὸν Πιστὸν οί Αθανασίου του επισκόπου πρεσβύτεροι παραγνώμενοι άπέδειξαν εἶναι Άρειανόν, εκβληθέντα μὲν υπό Αλεξανδρου του επισκόπου και τις κατά Νίκασιαν συνόδου, κατασταθέντα δε υπό Σεκούνδου τινός, εν ή μεγάλη σύνοδος Άρειανόν ένθα εξίθαλε. τοῦτο δε ουδὲ αὐτοί οί περι Μαρτυριου άπέλεγον, ουδὲ ήρριούτο τὸν Πιστὸν υπό Σεκούνδου έσχηκίναί τὴν κατάστασιν. σκοπεῖτε τὸν εν και εν τούτων, τινες εν υπό μέμψιν δικαίως γίνονται, οί μη πεισθέντες ήμεις, ώστε Πιστῷ τῷ Άρειανῷ γράψαι, ή οί συμβουλεύοντες

refertur, sed ad id quod numeri hujus initio Julius sibi probandum proponit, quam nihili videlicet Eusebiani ducerent Nicænae synodi decreta. Hoc primum Carponæ et sociorum a Gregorio Romam missorum, nunc Pisti et Secundi exemplo comperisse se probat.

(4) Videlicet Ptolemaidis episcopo, quem Ægyptiorum episcoporum concilium primum circa annum 320, ac deinde Nicæna synodus anathemate damnarunt, uti fidem faciunt monimenta quæ Socrates lib. 1, c. 6 et 9, refert. Stare igitur nequit illud Sozomeni, l. 1, c. 21, ubi ait, Secundum, Ptolemaidis in Lybia episcopum, una cum Theognio, Mari, etc., fidem in concilio Nicæno conscriptam approbasse. Nec valet quod Valesius Sozomeni cum Socrate conciliandi gratia excogitavit, scil., Secundum ac socios initio quidem formulam fidei Nicænae penitus rejecisse, postea tamen metu principis, qui contradicentibus exsilium minabatur, eam comprobasse. Ipsi enim Nicæni Patres epistola synodica ad Alexandrinam ecclesiam ejectionem fuisse renuntiant, et idipsum modo Julius septem post annis, non dissentibus Eusebianorum legatis, confirmat. Unde hoc saltem de Secundo certum est, eum neque in Nicæno concilio, neque post concilii hujus fidem ratam habuisse.

ἀτιμάσαι τὴν μεγάλην σύνοδον, καὶ τοῖς ἀσεβῶσι ὡς εὐσεβῶσι γράψαι; καὶ γὰρ καὶ Μανάριος ὁ πρεσβύτερος, ὁ παρὰ Εὐσεβίου μετὰ τῶν περὶ Μαρτύριον ἀποσταλαῖς, ὡς ἤκουσεν ἐπιστάτας τοὺς πρεσβυτέρους Ἀθανασίου, ἐδεχομένους ἡμῶν τὴν παρουσίαν αὐτοῦ μετὰ τῶν περὶ Μαρτύριον καὶ Ἠσυχίον, ἀπέδημσε νυκτὸς, καίτοι νοσῶν τῇ σώματι, ὡς ἐκ τούτου λοιπὸν ἡμῶς ἀκολούθως στοχάζεσθαι, ὅτι ἀίσχυνόμενος τὸν κατὰ Πιστοῦ Ἠλιγγον, ἀνεχώρησεν. ἀδύνατον γὰρ τὴν κατάστασιν Σεκούδου τοῦ Ἀρειανοῦ, ἐν τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ ἰσχύσαι. ἀτίμια γὰρ ἀληθῶς αὕτη κατὰ τῆς συνόδου καὶ τῶν ἐν αὐτῇ συνελθόντων ἐπισκόπων, ἐὰν τὰ μετὰ τοσαύτης σπουδῆς καὶ εὐλαβείας ὡς θεοῦ παρόντος γενόμενα, ἀντι μηδὲν λυθῇ.

ε. Εἴτερον οὖν, ὡς γράφετε, ἐκ τοῦ κατὰ Νεβάτον καὶ τὸν Σεκουστία Παῦλον παραδείγματός τὰ τῶν συνόδων ἰσχύειν δόγματα χρῆ, εἶδει μᾶλλον μὴ λυθῆναι τῶν τριακοσίων τὴν ψῆφον, εἶδει τὴν καθολικὴν σύνοδον ὑπὸ τῶν ἄλλων μὴ ἀτιμασθῆναι. αἱρετικοὶ γὰρ οἱ Ἀρειανοὶ, ὡς περὶ κἀκεῖνοι, καὶ ἡμεῖς αἱ κατὰ τούτων ψῆφοι ταῖς κατ' ἐκείνων. τούτων δὲ τολμηθέντων, τίνας εἰσὶν οἱ φλόγα διχονοίας ἀνάφαντες; ἡμεῖς γὰρ τοῦτο πεποινημένοι γράψαντες, ἐμειψασθε. ἄρ' οὖν ἡμεῖς διχονοίας εἰργασάμεθα, οἱ συναγαγόντες τοῖς πάσχοις ἀδελφοῖς, καὶ κατὰ κανόνα πάντα πεποιηκότες, ἢ οἱ φιλονεικοῦντες καὶ παρὰ κανόνα τῶν τριακοσίων τὴν ψῆφον λύσαντες, καὶ κατὰ πάντα τὴν σύνοδον ἀτιμάσαντες; οὐ γὰρ μόνον οἱ Ἀρειανοὶ ἐδέχθησαν, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τόπου εἰς τόπον μεμελετήκασιν ἐπίσκοποι διαβαίνειν. Εἰ οὖν ἀληθῶς ἴσῃ καὶ τῇ

(1) Hunc locum, cujus sensum hactenus non satis expresserunt pristinae interpretationes latinae, Socrates, l. II, cap. 15, illustrat, ubi ait, Julio ab Orientalibus Antiochiaë congregatis rescriptum, non debere ab ipso discuti, si quos ipsi ecclesiis suis expellere voluissent; neque enim se contradixisse tunc, cum Novatianus ecclesia ejectus est. Mentem suam ipsimet Eusebiani apud Hilarium frag. III, n. 26, aperius explicant, eandem calumniam subinde Philippopoli non adversus Julium tantum, sed et adversus Occidentales renovantes in hunc modum: *Hanc novitatem moliebantur inducere, quam horret vetus consuetudo Ecclesiae, ut in concilio orientales episcopi quidquid forte statuissent ab episcopis Orientalibus rescicaretur; similiter quidquid occidentalium partium episcopi, ab Orientalibus solveretur. Verum omnium conciliorum juste legitimeque actorum decreta affirmanda majorum nostrorum gesta consignant. Nam in urbe Roma sub Novatio et Sabellio et Valentino haereticis factum concilium, ab orientalibus confirmatum est: et iterum in Oriente sub Paulo Samosatis quod statutum est, ab omnibus est signatum.* Obiter observo in omnibus illis locis Novatiani vocem loco Novati substituendam fuisse. Ipse vero Julius hoc erratum, quod Orientalibus familiare est, in ipsorum litteris offendens, illud corrigere neglexit, quamquam Sozomenus lib. III, cap. 8, Eusebianorum ad Julium litteras summam exhibens, sic eorum verba apud Valesium reddit: *Nam et episcopus Orientis, qui ipsos aetate antecessissent, neutiquam contradixisse affirmabant tum, cum Novatianus ecclesia romana ejectus est.*

Nunc vero id, quod in Novatiani causa gestum est, frustra obtendunt Eusebiani, ut quod ab uno concilio statutum est, ab altero minime discutiendum esse approbent. Ipso Eusebio teste, cum Romae (hac de causa) congregata esset synodus, cumque in provinciis antistites quid agendum esset seorsum consultassent, hujusmodi decretum cunctis promulgatum est, Novatum (leg. Novatianum) quidem et eos qui una cum ipso sese insolentius extulerunt, alienos ab Ecclesia habendos esse. Quocirca Cyprianus ad Stephanum papam, epist. 1, n. 2 scribit Novatianum nuper retusum et refutatum et per totum orbem a sacerdotibus Dei (qui, ut

A quasi pii fuissent, litteras mitteremus? Nam Macarius ipse presbyter, qui cum Martyrio ab Eusebio missus est, ut audivit instare presbyteros Athanasii, cum nos expectaremus ut una cum Martyrio et Hesychio coram nobis se sisteret, corpore licet æger, noctu abscessit; ut hinc merito conjiceremus, eum ideo discesisse, quod se puderet circa Pistum refutatum iri; cum fieri non posset ut ordinatio Secundi Ariani in Ecclesia catholica valeret. Illud enim re vera synodo et episcopis qui in ea convenere contumeliosum esse, si quæ illi tanto studio ac pietate tanquam Deo præsentem egerunt, quasi nullius prelii abrogarentur.

V. *Fucatum illorum pro synodorum decretis studium.*— Si igitur, uti scribitis (1), eorum quæ in causa Novati et Pauli Samosatensis gesta sunt exemplo, synodorum dogmata vigere oportet, certe multo magis decuit trecentorum episcoporum decreta non irrita fieri, decuit universalem synodum a paucis non contemni. Ariani enim sunt hæretici æque ac illi, et paria contra hos atque contra illos decreta prodierunt. Cum autem tales ausus viderimus, quinam discordiæ flammam accenderunt? nos enim istud commisisse in litteris vestris arguistis. Nosne discordiam induximus, qui afflictorum fratrum vicem dolemus, et omnia secundum canonem egimus? an non potius qui contentiose et contra canonem trecentorum decreta violarunt, et in omnibus synodum contempserunt? Non solum enim Ariani admissi, sed et a loco in locum episcopi sese transferre (2) meditati sunt. Si

C mox dicebat Eusebius, seorsum in concilii consultant) abstentum. Neque illud majori fide dignum quod aiunt, Antiocheni concilii sententiam adversus Paulum Samosatensem nullo examine prævio fuisse admissam. Nempe, ut Eusebius idem, lib. VII Hist., cap. 30, narrat, Paulus a concilio damnatus, cum ex Antiochenæ ecclesiæ domo excedere nollet, eamque ob causam imperatorem interpellasset, præcepit Aurelianus, ut iis domus traderetur, quibus Italici Christianæ religionis antistites et Romanus episcopus scriberent: quod Eusebius ipse rectissime iudicatum testatur. Hac autem occasione Dominio in locum Pauli suffecto scribere, eique Antiochenæ ecclesiæ domum adjudicare quomodo potuerint Romanus alique antistites, nisi prius Antiocheni concilii de Pauli causa iudicium recognovissent? maxime cum sibi apud ethnicum imperatorem de sententia sua rationem reddendam esse non ignorarent. Neque magis veritati aut æquitati consentaneum est, quod Eusebiani rursus de Sabellii causa Philippopoli objecerunt. Hujus quippe hæresim Ptolemaidæ in Pentapoli, adeoque in Oriente natam, et a Dionysio Alexandrino episcopo, qui pariter ad Orientem pertinebat, primum refutatam ac damnatam fuisse superior epistola 1, ad Xystum II, n. 2, persuadet. Unde Orientalium potius de Sabellio iudicium Romæ confirmatum esse, quam Romani concilii de eodem hæretico sententiam Orientalium consensu ratam fuisse conficitur. Aut certe si Dionysius Alexandrinus nascentem Sabellii hæresim refutasse contentus, litteras, quibus illam refellebat ad Xystum misit, expectavitque quid de illa Romanum sentiret concilium, ac tandem Romanæ synodi iudicium cum cæteris Orientalibus comprobavit, hinc nihilominus perspicua fiet Romani antistitis in Oriente auctoritas.

(2) Eusebium carpit, qui relicta Berytensi sede in Nicomediensem invaserat, ac demum hanc quoque

igitur vere parem eundemque existimatis episcoporum honorem, neque ex magnitudine civitatum, uti scribitis, episcoporum dignitatem metimini, oportuit eum cui parva civitas concedita fuerat, in illa manere, nec contempta illa quæ sibi credita erat, ad aliam sibi non commissam transire; ita ut eam quæ sibi a Deo tradita est despiceret, inanem vero hominum gloriam exoptaret.

VI. *Ne Romam se conferant, frustra obtundunt angustiam temporis præfiniti.*—Ergo, dilectissimi, oportuit vos huc accedere, et non abnuere, ut negotium ad finem deduceretur; id enim ratio postulat. Sed fortasse præfinitum tempus id vobis non permisit; in litteris enim vestris conquesti estis angustum nos ad synodum cogendam temporis spatium definivisse. Verum hoc, dilecti, mera est causæ simulatio. Nam si quos jam profectos prævertisset illo dies, angustum sane fuisse præfiniti temporis spatium recte arguerent. Si autem ii, quibus accedere non libuit, presbyteros quoque usque ad mensem (1) Januarii definitur, merus est prætextus hominum suis rebus diffidentium. Venissent enim, ut prius dixi, si de sua causa bene sperassent, non itineris intervalum considerantes, nec ad præfinitum tempus respicientes, sed iustitia et æquitate suæ causæ freti.

VII. At fortassis ob temporis rationem non venerunt; hoc enim rursus scripto significastis, oportuisse scilicet nos, animadvertentes præsentem rerum (2) Orientalium statum, non vos hortari ad veniendum. Si igitur ob talem temporum conditionem profecti non estis, ut dicitis, decuit vos in primis temporis hujusce ratione habita (3), schismatis, luctus et lacrymarum in ecclesiis non esse auctores. Jam vero qui talia egerunt indicarunt, non temporis conditionem hujusce rei causam esse, sed meditatam accedere nolentium consilium.

VIII. *Inique moventur, quod Julius solus solis Eusebiano scripserit.*—Miror autem et hanc epistolæ vestræ partem, qua expostulastis quod solus (4) Eusebio

repudians, Constantinopolitanam occupavit. Primam illam scilicet mutationem, etiam ante Nicænum concilium, cujus canone 15 hujusmodi translatio prohibetur, reprehenderat Alexander Alexandrinus antistes in epistola encyclica apud Athanasium, l. 1, nov. edit. pag. 597, et apud Socratem lib. 1, c. 6. Utramque Alexandrina synodus, anno 340 habita, item apud Athanasium, ib., p. 429, coarguit his verbis: *Neque animadvertit Pauli præceptum: Alligatus es uxori? noli querere solutionem. Quod si hoc de uxore dictum est, quanto magis de Ecclesia, et de ipso episcopatu, cui alligatus quispiam alium querere non debet, ne adulter ex sacris Litteris deprehendatur.* Anno 347 Sardicense concilium pravam hujusmodi consuetudinem funditus eradicare cupiens, nec laicam communionem habere voluit eum qui talis est. Hunc et subinde Damasus anathemate damnandum semel et iterum censuit.

(1) Nonnulli Junium voci Januarii præferendum putant, reclamantibus scriptis codicibus atque ipsa rerum historia. Athanasius, epist. ad Solit., n. 11, tantum scribit legatos Julii ultra præfinitum tempus detentos. Atque ex utraque illa lectione conficitur, præstitutum concilio habendo diem in anni 341 exitum cecidisse.

Α αὐτὸν ἤγειθε τιμὴν τῶν ἐπισκόπων, καὶ μὴ ἐκ τοῦ μεγέθους τῶν πόλεων, ὡς γράφετε, κρίνιτε τοὺς ἐπισκόπους; ἔδει τὸν πεπιστευμένον μικρόν, μένειν ἐν τῇ πιστευθείσῃ, καὶ μὴ ἐξουθενεῖν μὲν τὸ πεπιστευμένον, μεταβαλεῖν δὲ εἰς τὴν μὴ ἐγχειρισθείσαν, ἵνα τῆς μὲν παρὰ θεοῦ δωδεκάτης κητεροφρονῆ, τὴν δὲ τῶν ἀνθρώπων κεισοδοξίαν ἀγαπήσῃ.

ζ'. Οὐκοῦν, ἀγαπητοὶ, ἔδει ἀπαντῆσαι, καὶ μὴ παραϊνδοῦσθαι ἵνα καὶ τέλος λάβῃ τὸ πρᾶγμα· τοῦτο γὰρ ὁ λόγος ἀπαιτεῖ. ἀλλ' ἴσως ἢ πρόεσμα ἐπιπόδισι γράψαντες γὰρ ἐμίμνησθε, ὅτι στενὴν τὴν προθεσίαν τῆς συνόδου ὠρισάμεν. ἀλλὰ καὶ τοῦτο, ἀγαπητοὶ, πρόουσις ἐστίν. εἰ μὲν γὰρ ἔρχομένους τινὰς συνέκλεισεν ἡ ἡμέρα, στενὸν ἂν τὸ διάστημα τῆς προθεσίας ἠλέγχθη. εἰ δὲ οἱ ἐλθεῖν μὴ βουλόμενοι, κτεταχῆ- κασι καὶ τοὺς πρεσβυτέρους ἕως αὐτοῦ τοῦ Ἰανουαρίου μηνός, μὴ θαρβύοντων ἐστὶν ἡ πρόβασις. ἤλθον γὰρ ἂν, ὡς προείπον, εἰ ἐθάβρου, οὐ πρὸς τὸ διάστημα τῆς ὁδοῦ σκοποῦντες, οὐδὲ πρὸς τὴν προθεσίαν ὀρώοντες, ἀλλ' ἐπὶ τοῖς δικαίοις καὶ τοῖς εὐλόγοις παρρησιαζόμενοι.

ζ'. Ἀλλ' ἴσως διὰ τὸν καιρὸν οὐκ ἀπήντησαν· τοῦτο γὰρ γράροντες πάλιν ἐδηλώσατε, ὡς ἄρα ἔδει ἡμᾶς σκοπήσαντας τὸν ἐπὶ τῆς ἑκάστης καιρὸν μὴ προτρέψασθαι ἡμᾶς ἀπαντῆσαι. εἰ μὲν οὖν διὰ τὸ τοιοῦτον εἶναι τὸν καιρὸν οὐκ ἀπήντησατε, ὡς φρατε, ἔδει προτέρως ἡμᾶς τὸν καιρὸν τοῦτον σκοπήσαντας μὴ αἰτίους σχίσματος, μηδὲ ὀλολογίης καὶ θρήνων ἐν ταῖς ἐκκλησίαις γίνεσθαι. νῦν δὲ εἰ ταῦτα πεποιηκότες ἔδειξαν μὴ τὸν καιρὸν αἴτιον, ἀλλὰ τὴν προκρίσιν τῶν μὴ θελησάντων ἀπαντῆσαι.

η'. Θαυμάζω δὲ κἀκεῖνο τὸ μέρος τῆς ἐπιστολῆς, πῶς ὅπως καὶ ἐγράφη παρ' ὑμῶν, ὅτι ὁ τῶν περὶ Εὐσεβίου μόνος, καὶ οὐ πᾶσιν ὑμῖν, μόνος ἔγραψε. τυχέριαν γὰρ τῶν μεμνημένων πολλοὶ ἂν τις εὔροι, ἢ περὶ ἀλήθειαν. ἐγὼ γὰρ οὐκ ἄλλοθεν λαθὼν κατὰ Ἀθανασίου γράμματα, ἢ διὰ τῶν περὶ Μαρτύριον καὶ Ησυχίον, ἐκείνοις ἀνάγκη ἔγραψε τοῖς καὶ

(2) Hunc Orientalium rerum statum de quo loquebantur, Athanasius, epist. ad Solitar., n. 11, sic explicat: *Futilem excusationem commenti, ob Persarum bellum nequimus, aiebant, jam accedere. Tum eandem excusationem sugillat his verbis: Quid enim ad episcopos bellum? et quare Persarum bello præpediuntur quominus Romam accederent longinquam et transmarinam urbem, qui Orientis loca Persis finitima tunc temporis instar leonum circumirent?* Julius tamen eos Orientalium rerum prætexentes statum sic videtur intellexisse, quasi de tristi ac luctuoso discidio ecclesiarum Orientalium, a quibus præsules tum abesse non deceret, loquerentur.

(3) Schismatis ac luctus auctores exstiterunt, dum Gregorium Athanasio vivente episcopum ordinarunt, et in Alexandrinam sedem per vim ac multa flagitia intruserunt.

(4) Conjectura non deest hic legendum esse, soli Eusebio, et infra, *Oportuit igitur aut Eusebium non absque omnibus vobis solum scripsisse*, ac sic deinceps; adeo ut quæ plurali numero enuntiantur, de uno Eusebio singulariter dicta intelligantur. Nempè hic loquitur Julius de litteris quas Martyrius et Hesyclus sibi tradiderunt. Atqui supra, num. 4, Martyrium et Hesygium ab Eusebio (παρὰ Εὐσεβίου) missos esse meminit. Sed et Athanasius, Apolog. cont. Arian., n. 1, litteras illas, quas Martyrius et Hesyclus ad Julium detulerunt, uni Eusebio adscribit, γράψαντος Εὐσεβίου. Athanasio Socrates, lib. 11, c. 11, et Sozomenus, l. 11, c. 7, concinunt. Theodoretus vero, lib. 11, c. 4, de iisdem litteris sermonem habens, Julii locutionem retinuit, nec dixit simpliciter Εὐσεβίος, sed οἱ περὶ Εὐσεβίου; qua locutione Epiphanius, histor. tripart., c. 6, Eusebium eiusque consortes, Valerius (quod

γράφαι κατ' αὐτοῦ. εἶδει τοίνυν ἢ αὐτοὺς περὶ Εὐσεβίου μὴ μόνους χωρὶς πάντων ὑμῶν γράφαι, ἢ ὑμᾶς, οἷς μὴ ἔγραψα, μὴ λυπεῖσθαι, εἰ ἐκείνοις ἐγράφη τοῖς καὶ γράψαι. εἰ γὰρ ἔγραψεν καὶ πᾶσιν ὑμῖν ἐπιστεῖλαι, εἶδει καὶ ὑμᾶς σὺν ἐκείνοις γράφαι. νῦν δὲ τὸ ἀκόλουθον σκοποῦντες, ἐκείνοις ἐγράψαμεν τοῖς καὶ δηλώσαμεν ἡμῖν, καὶ τοῖς ἀποστολέασιν πρὸς ἡμᾶς. εἰ δὲ καὶ τὸ μόνον ἐμὲ γιγρᾶναι ἐκείνοις ἐκίνησεν ὑμᾶς, ἀκόλουθόν ἐστιν ὑμᾶς ἀγανακτεῖν, ὅτι καὶ μόνον ἐμοὶ ἔγραψαν. ἀλλὰ καὶ ἐν τούτῳ πιθανὴ μὲν καὶ οὐκ εὐλογος ἡ πείρασος, ἀγαπητοί. ὁμοίως δὲ γνωρίσαι ὑμῖν ἀναγκαῖον, ὅτι εἰ καὶ μόνος ἔγραψα, ἀλλ' οὐκ ἐμοῦ μόνου ἐστὶν αὕτη ἡ γνώμη, ἀλλὰ καὶ πάντων τῶν κατὰ τὴν Ἰταλίαν, καὶ τῶν ἐν τούτοις τοῖς μέρεσιν ἐπισκόπων. καὶ ἔγωγε τοὺς πάντας οὐκ ἠθέλησα φοῖσαι γράφαι, ἵνα μὴ παρὰ πολλῶν τὸ βάρος ἔχωσιν. ἀμίλει καὶ νῦν τῇ ὀρθοίᾳ προθεσίμῃ συνελθόντων ἐπισκόπων, καὶ ταύτης τῆς γνώμης γεγόνασιν, ἣν πάλιν γράφω ὑμῖν σημάδιον. ὥστε, ἀγαπητοί, εἰ καὶ μόνος ἐπιστέλλω, ἀλλὰ πάντων γνώμην ταύτην εἶναι γινώσκετε. ταῦτα μὲν οὖν περὶ τοῦ μὴ εὐλόγου τινὸς ἐξ ὑμῶν προέσταις, ἀλλὰ ἀδίκους καὶ ὑπόπτους πορίσασθαι.

θ'. Περὶ δὲ τοῦ μὴ εὐχερῶς μηδὲ ἀδίκως ἡμᾶς ὑποδεῖχθαι εἰς κοινωνίαν τοὺς συνεπισκόπους ἡμῶν Ἀθανάσιον καὶ Μάρκελλον εἰ καὶ τὰ προλεχθέντα ἱκανῶς, ὁμοίως δὲ βραχίων εὐλογον ὑμῖν δεῖξαι. ἔγραψαν οἱ περὶ Εὐσεβίου πρότερον κατὰ τῶν περὶ Ἀθανάσιον, ἐγράψατε δὲ καὶ νῦν ὑμεῖς, ἔγραψαν δὲ καὶ πλείστοι ἐπίσκοποι ἀπὸ τῆς Αἰγύπτου καὶ ἐξ ἄλλων ἐπαρχιῶν ὑπὲρ Ἀθανασίου. πρῶτον μὲν οὖν τὰ κατ' αὐτοῦ γράμματα παρ' ὑμῶν μάχεται πρὸς ἑαυτὰ, καὶ οὐδεμίαν συμφωνίαν ἔχει τὰ δευτέρα πρὸς τὰ πρῶτα, ἀλλ' ἐν πολλοῖς τὰ πρῶτα ὑπὸ τῶν δευτέρων λύεται, καὶ τὰ δευτέρα ὑπὸ τῶν πρῶτων διαβάλλεται. ἀσυμφώνων δὲ ὄντων τῶν γραμμάτων, οὐδεμίαν πίστιν περὶ τῶν λεγομένων ἐστίν. ἔπειτα εἰ τοῖς παρ' ὑμῶν γραφεῖσιν ἀξιοῦτε πιστεύειν, ἀκόλουθόν ἐστι καὶ τοῖς ὑπὲρ αὐτοῦ γράφαι μὴ ἀπιστεῖσαι. καὶ μάλιστα, ὅτι ὑμεῖς μὲν πόρρωθεν, ἐκείνοι δὲ ἐν τοῖς τόποις οὖτε, καὶ αἰδότες τὸν ἀνδρᾶ καὶ τὰ ἐκεῖ γινόμενα πράγματα, γράψουσι μαρτυροῦντες αὐτοῦ τῆ βίῳ, καὶ διαβεβαιούμενοι ἐν πάσῃ ἰδὲμ ἐστὶ) Eusebianos litterarum illarum scriptores esse intellexerant. Qui sint illi Eusebii consortes, synodus Sardicensis (si tamen de his prioribus, non de posterioribus Eusebianorum litteris, quæ huic Julii rescripto occasionem dederint, loquitur) apud Hilarium, fragm. II, n. 2, declarat, nempe Eusebius, Marius, Theodorus, Diognitus, Ursacius et Valens, quibus apud Theodoretum, lib. II, c. 8, adduntur Menophantus et Stephanus.

(1) Hanc Ægyptiorum epistolam Athanasius initio apologiæ suæ contra Arianos totam inseruit, ac num. 20 discrete monet eam ad omnes episcopos et ad Julium Romanum episcopum fuisse missam.

(2) Julius hic haud dubie Eusebianorum testimonio testimonium opponit Mareoticorum clericorum apud Athanasium, apolog. cont. Arian., n. 74, p. 191, dicentium: Nos scilicet hoc testamur, qui non procul episcopo sumus, sed Mareotem perlustrantem omnes comitamur, quæcumque delata sunt meram esse calumniam.

(3) Arsenius, in epistola quam ad Athanasium scripsit, quamque Athanasii apologia contra Arianos, n. 69, exhibet, episcopum Hypselitarum, qui quondam sub Meletio fuerant, se nuncupat. Socrates vero, lib. I, c. 32, quemdam ei Meletianorum sectæ episcopatum ab Hypselitarum episcopatu distinctum attribuere videtur, ubi ait: Qui prius quidem Meletianorum sectæ fuerat episcopus, tunc (Tyriensi in

ejusque sociis solis, et non omnibus vobis scripserim. Subtilitatem enim potius in expostulantibus invenire est, quam veritatem. Mihi enim, qui litteras contra Athanasium non aliunde quam a Martyrio et Hesychio acceperam, necesse fuit iis qui contra illum scriperant respondere. Oportuit igitur, ut vel Eusebiani non soli sine vobis omnibus scriberent, aut vos, quibus non scripsi, moleste non feratis quod iis rescriptum sit, qui scriperant. Nam si decuit litteras ad vos omnes mitti, par fuit etiam vos una cum illis scripsisse. Nunc autem, quod congruum erat spectantes, illis scripsimus, qui nos certiores reddiderant et litteras ad nos miserant. Si et illud vos commovit, quod solus scripserim, par est vos etiam indignari, quod illi mihi soli scriperint. Sed in hoc quoque speciosum quidem, at non æqua excusatio est, dilectissimi. Atamen necessum est vobis notum facere, etiamsi solus scripserim, non ideo mei solius, sed omnium episcoporum qui in Italia sunt, et qui in his partibus degunt, esse illam sententiam. Et ego quidem nolui omnes ad scribendum inducere, ne complurimis id grave ac molestum foret. Certe jam ad præfixitum tempus episcopi convenere, et ejusdem sententiæ fuerunt, quam denuo his litteris vobis significo. Quapropter, dilecti, etiamsi solus scribo, omnium tamen hanc esse sententiam agnoscite. Et hæc quidem satis sint ad demonstrandum, quosdam ex vobis non æquas, sed injustas et suspectas causas afferre.

IX. Athanasius et Marcellus jure ad communionem admissi. — Quod autem non temere vel injuste copiosos nostros Athanasium et Marcellum ad communionem susceperimus, tametsi ex supradictis id satis planum est, operæ tamen pretium fuerit paucis verbis vobis demonstrare. Contra Athanasium scriperunt primum Eusebiani ac socii; scripsistis et vos modo. Pro Athanasio autem complures episcopi ex Ægypto et ex aliis provinciis (1) scriperant. Primum igitur observandum est, vestras adversus illum litteras inter se pugnare, et priores cum secundis nulla ratione consentire; sed in multis primas a secundis confutari, et secundas a primis falsi argui. Cum autem litteræ inter se non consentiunt, nulla iis quæ dicuntur habenda fides. Dehinc si vestris litteris fidem haberi postulatis, consentaneum est et iis qui pro illo scriperunt fidem non negare, maxime quia vos de iis quæ quidem procul a vobis gesta sunt scribitis, illi vero cum in ipsis essent locis, ubi et virum ipsum et res illic gestas viderunt, scribant (2), et vitæ ejus probitatem testentur, affirmantes enim calumniam in omnibus passum esse. Ac rursus Arsenius quidam episcopus dictus est aliquando interfectus ab Athanasio, sed hunc vivere, immo ejus amicum (3) esse didicimus.

concilio) tanquam Hypselitarum urbis episcopus Athanasii depositioni subscripsit; at allata ipsius Arsenii verba haud satis est assecutus, cum hoc tantum sonent, Hypselitas, quorum se episcopum appellat, quondam Meletii sectæ fuisse addictos. Non levius peccant aut Rufinus, qui Arsenium cleri Alexandrini presbyterum fuisse scribit, aut recentiores

X. *Mareotica gesta ex se irrita, una tantum parte præsente.*— Ille igitur [Athanasius] monumenta in Mareote adornata, altera solum e partibus præsente facta fuisse affirmavit. Nam nec illic adfuisse Macarium presbyterum qui accusabatur, nec ipsum episcopum ejus Athanasium, non solum ex verbis ejus, sed ex ipsis inquisitionum monumentis, quæ Martyrius et Hesychius nobis attulerunt, agnovimus. Legendo quippe comperimus accusatorem quidem Ischyram illic adfuisse, Macarium autem et episcopum Athanasium minime; quin et Athanasii presbyteris (1) postulantiibus uti sibi interesse liceret, illud negatum esse. Oportuit autem, dilectissimi, si modo judicium illud sincere actum fuisset, non tantum accusatorem, sed et accusatum adesse. Sicut enim Tyri aderat Macarius qui accusabatur, et Ischyra accusator, et nihil ibi probatum est; sic et in Mareoten oportuit, non accusatorem solum, sed et accusatum accedere, ut is præsens vel convinceretur, vel non convictus calumniam palam faceret. Jam vero cum hoc factum non sit, sed solus accusator, cum illis quos Athanasius recusabat, eo concesserit, suspecta sane acta illa videntur. Conquestus est etiam ipse [Athanasius], eos qui ad Mareoten abierunt, se ejurante illuc concessisse: dicebat enim Theognium, Marin, Theodorum, Ursacium, Valentem et Macedonium sibi suspectos illuc missos fuisse.

XI. *Eorundem gestorum falsitas testibus pluribus confutatur.*— Hoc autem non suis tantum verbis, sed etiam ex epistola Alexandri quondam Thessalonice episcopi demonstrabat. Protulit enim ejus epistolam (Vid. Athanas. apolog. coh. Arian. p. 197) ad Dionysium in ea synodo comitem scriptam, qua significabat manifestam adversus Athanasium conspirationem esse conflam. Sed et ipsius accusatoris Ischyra (Vid. Athanas., *ibid.*, p. 181) scriptum protulit authenticum, quod totum erat ejus manu exaratum, in quo Deum omnipotentem testem invocans, neque calicem fuisse confractum, neque mensam eversam declarabat, sed se a quibusdam, ut hanc accusationem confingeret, subornatum esse. Cum advenissent autem presbyteri Mareotici, affirmarunt neque Ischyram esse catholicæ Ecclesiæ presbyterum, neque tale facinus perpetrasse Macarium, quale is illi imputabat. Presbyteri vero et diaconi, qui huc accessere, non pauca, immo quam plurima de Athanasii episcopi innocentia testabantur, affirmantes nihil eorum quæ illi objiciebantur verum esse, sed conspirationem adversus eum fuisse conflam. Quin Ægypti quoque ac Libyæ episcopi omnes litteris suis (2) testati sunt, tum ejus ordinationem legitimam et ecclesiasticam fuisse, tum quæ a vobis adversus illum delata sunt omnia esse falsa; neque enim eadem factam, nec ullos ejus causa occisos, neque calicem confractum fuisse, sed a vero abhorre omnia.

XII. *Ex ipsis gestis eorum falsitas comprobatur.*— vitæ Athanasii scriptores græci, a quibus ejusdem ecclesiæ lector dicitur.

Α αὐτὸν συσκευῆν πεπονηθῆναι καὶ πάλιν ἄρσενίς τις ἐπίσκοπος ἐλεγχθῆ ποτὶ ὡς ἀκαιρεθεὶς παρὰ Ἀθανασίου· ἀλλὰ τοῦτον ἐμάθομεν ἕξῃ, ἀλλὰ καὶ φίλιον ἔχειν πρὸς αὐτὸν.

ι'. Τὰ ὑπομνήματα τὰ ἐν Μαρσιώτῃ γενόμενα διεθεβαιώσατο κατὰ μονομέρειαν γεγενῆσθαι. μὴτε γὰρ ἐκεῖ παρῆναι Μακάριον τὸν πρεσβύτερον τὸν κατηγορούμενον, μήτε αὐτὸν τὸν ἐπίσκοπον αὐτοῦ Ἀθανάσιον, καὶ τοῦτο οὐ μόνον ἐκ τῶν αὐτοῦ λόγων, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν ὑπομνημάτων ὧν ἐλέμισαν ἡμεῖς οἱ περὶ Μαρτίριον καὶ Ἡσυχίου, ἐγνωμένον. ἀναγρόντες γὰρ εὐρόμεν, ὅτι ὁ μὲν κατηγορὸς Ἰσχυρὰς ἐκεῖ παρῆν, οὔτε δὲ Μακάριος, οὔτε ὁ ἐπίσκοπος Ἀθανάσιος, ἀλλὰ καὶ τοὺς πρεσβυτέρους Ἀθανασίου ἀξιοῦντας παρῆναι, καὶ μὴ συζητηθέντας. ἐκεῖ δὲ, ἀγαπητοί, εἴπερ μετὰ ἀληθείας ἐγίνετο τὸ κριτήριον, μὴ μόνον τὸν κατηγοροῦν, ἀλλὰ καὶ τὸν κατηγορούμενον παρῆναι. ὡς περὶ γὰρ ἐν τῇ Τύρῳ Μακάριος παρῆν ὁ κατηγορούμενος, καὶ Ἰσχυρὰς ὁ κατηγορὸς, καὶ οὐδὲν ἐδείχθη· οὕτως ἔδει καὶ ἐν τῇ Μαρσιώτῃ μὴ μόνον ἀπελθεῖν τὸν κατηγοροῦν, ἀλλὰ καὶ τὸν κατηγορούμενον, ἵνα παρῆν ἢ ἐλεγχθῆ, ἢ μὴ ἐλεγχθῆ, δείξῃ τὴν συκοφαντίαν. νῦν δὲ τοῦτου μὴ γενομένου, ἀλλὰ μόνου ἀπελθόντος τοῦ κατηγοροῦ, μεθ' ὧν παρητήσατο Ἀθανάσιος, ὑπόπτα τὰ πράγματα φέρεται. ἤτιθέτω δὲ καὶ τοὺς ἀπελθόντας εἰς τὸν Μαρσιώτην, παρὰ γνώμην αὐτὸν ἀπειληθῆναι· ἔλεγε γὰρ, ὅτι Θεόδοιον, καὶ Μάριν, καὶ Θεόδωρον, Οὐράκιον, καὶ Οὐάλεντα, καὶ Μακεδόσιον, ὑπόπτους θέντας ἀπέστειλαν.

ια'. Καὶ τοῦτο οὐκ ἐκ τῶν λόγων αὐτοῦ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς ἐπιστολῆς Ἀλεξάνδρου τοῦ γενομένου τῆς Θεσσαλονικτικῆς εἰδείκνυε. προέτιγχε γὰρ ἐπιστολὴν αὐτοῦ γραφείσαν πρὸς Διονύσιον τὸν ἐν τῇ συνόδῳ κήρυκτα (Reg. ms. κήρυκτα), ἐν ᾗ δηλοῖ φανερὰν συσκευὴν γενέσθαι κατὰ Ἀθανασίου. καὶ αὐτοῦ δὲ τοῦ κατηγοροῦ Ἰσχυρὰ προεκήμισε χίτρα ὀδύγραρον αὐθεντικὴν, ἐν ᾗ μάρτυρα τὸν Θεὸν τὸν παντοκράτορα ἐπικαλούμενος, μὴτε ποτηρίου κλάσει, μὴτε τροπέζῃς ἀνατροπὴν γεγενῆσθαι ἔλεγε, ἀλλ' ὑποθεβλίσσαι ἑαυτὸν ὑπὸ τινος, πλάσασθαι ταύτην τὴν κατηγορίαν. ἀπαντήσαντες δὲ καὶ πρεσβύτεροι τοῦ Μαρσιώτου, διεθεβαιώσαντο μὴτε τὸν Ἰσχυρὰν πρεσβύτερον εἶναι τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, μὴτε τι τοιοῦτον πεπλημμεληθῆναι Μακάριον, ὅποιον ἐκεῖνος κατηγορήσεν. οἱ πρεσβύτεροι δὲ καὶ διάκονοι ἀπαντήσαντες ἐν ταῦθα, οὐκ ὀλίγα, ἀλλὰ καὶ πολλὰ ἐμαρτύρησαν ὑπὲρ τοῦ ἐπισκόπου Ἀθανασίου, διαθεβαιούμενοι μὴδὲν ἀληθές εἶναι τῶν κατ' αὐτοῦ λεγομένων, συσκευῆν δὲ αὐτὸν πεπονηθῆναι. καὶ οἱ ἀπὸ τῆς Αἰγύπτου δὲ καὶ Λιβύης πάντες ἐπίσκοποι γράροντες διεθεβαιώσαντο, καὶ τὴν κατάστασιν αὐτοῦ ἐγνωμένον καὶ ἐκκλησιαστικὴν γεγενῆσθαι, καὶ πάντα τὰ παρ' ἡμῶν λεγόμενα κατ' αὐτοῦ, εἶναι ψευδῆ· οὔτε γὰρ φόνον γεγενῆσθαι, οὔτε τινὸς ἀκαιρεθῆναι δι' αὐτὸν, οὔτε κλάσει ποτηρίου γεγενῆσθαι, ἀλλὰ πάντα εἶναι ψευδῆ.

ιβ'. Καὶ ἐκ τῶν ὑπομνημάτων δὲ, τῶν ἐν Μαρσιώτῃ κατὰ μονομέρειαν γεγενῆσθαι, εἰδείκνυε ὁ ἐπίσκοπος Ἀθανάσιος εἶνα κατηγορούμενον ἐξετασθέντα καὶ εἰπόντα, ἔνδον εἶναι μετὰ Ἰσχυρὰ, ὅτι Μακάριος ὁ πρεσβύτερος Ἀθανασίου, ὡς

(1) Horum libellum supplicem inseruit Athanasius apologiæ suæ contra Arianos, n. 73, p. 189.

(2) Litteras illas Athanasius in apologia sua contra Arianos huic Julii epistolæ præmittit. Et in iis quidem Ægypti ac Libyæ episcopi ordinationem Athanasii canonicam fuisse num. 6 propugnant. Cæteras autem calumnias de eadem facta, de confracto calice, etc., statim ab exordio litterarum suarum penitus obtulerunt atque contundunt.

λέγουσιν, ἐπίσητῃ τῷ τόπῳ· καὶ ἄλλοις δὲ ἐξετασθέντας καὶ εἰπόντας, τὸν μὲν ἐν κελλήῳ μικρῷ, τὸν δὲ θρισθεν τις θύρας κατακείσθαι τὸν Ἰσχύραν τότε νοσοῦντα, ὅτε Μακάριον λέγουσιν ἀπητηκέναι ἐκεῖ. ἀπὸ δὲ τούτων ὧν ἔλεγε καὶ ἡμεῖς ἀκολουθῶς στοχαζόμεθα, ὅτι πῶς οἶόντε τὸν θρισθεν τῆς θύρας νόσῳ κατακείμενον τότε ἐσηκίνας, καὶ λειτουργεῖν, καὶ προσφέρειν; ἢ πῶς οἶόντε ἦν προσοράν προκείσθαι, ἐνδὸν θύρας τῶν κατοχυμένων; εἰ γὰρ ἐνδὸν ἦσαν οἱ κατοχυόμενοι, οὐπὼς ἦν ὁ κειρὸς τῆς προσοράδος. ταῦτα, ὡς περ εἰρησι, ἔλεγεν ὁ ἐπίσκοπος Ἀθανάσιος, καὶ ἐκ τῶν ὑπομνημάτων ἐδείκνυε, διαθεβαίουμένων καὶ τῶν σὺν αὐτῷ, μηδὲ δὼς αὐτὸν προσβύτηρον γεγενῆσθαι ποτε ἐν τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ, μηδὲ συνῆχθαι αὐτὸν ποτε ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ὡς προσβύτηρον· οὐδὲ γὰρ οὐδὲ ὅτε Ἀλέξανδρος ἐδέχτο κατὰ φιλανθρωπίας τῆς μεγάλης συνόδου, τοῦς ἀπὸ τοῦ χρισματοῦ Μελετίου, ἀνομιᾶσθαι αὐτὸν ὑπὸ Μελετίου μετὰ τῶν αὐτοῦ

διδεβαίουντο· ὃ καὶ μέγιστόν ἐστι τεμῆριον, μὴ εἶναι αὐτὸν μίτη Μελετίου· εἰ γὰρ ἦν, πάντως καὶ αὐτὸς αὐτοῖς συνερθεύμετο. ἄλλως τε καὶ ἐν ἄλλοις ὁ Ἰσχύρας φευσάμενος ἐδείκνυτο ὑπὸ Ἀθανασίου ἐκ τῶν ὑπομνημάτων, κατηγορήσας γὰρ ὡς βιβλίον κεκαυμένων, ὅτε, ὡς λέγουσι, μακάριος ἐπίσητῃ, ἠλέγχθη ὑπ' αὐτὸς ἡναγκε μαρτύρων φευσάμενος.

γ'. Τούτων τούτων οὕτως λεγομένων, καὶ τοσοῦτων μὲν θύρας τῶν μαρτύρων τῶν ὑπὲρ αὐτοῦ, τοσοῦτων δὲ δικαιομάτων προσφερομένων ὑπ' αὐτοῦ, τί εἰδει ποιεῖν ἡμεῖς; ἢ τὴν ὁ ἐκκλησιαστικὸς κανὼν ἀπνιτεῖ, ἢ μὴ κατοργάνει τοῦ ἀνδρός, ἀλλὰ μᾶλλον ἀποδέξασθαι καὶ εἶχειν αὐτὸν ἐπίσκοπον, ὡς περ καὶ εἶχομεν; καὶ γὰρ πρὸς τοῦτοις πᾶσι, παρέμεινε ἐν ταῦτα ἐνιαυτὸν καὶ ἕξ μηνῶν ἐκδεχόμενος τὴν παρουσίαν ἡμῶν, ἢ τῶν βουλομένων ἐλθεῖν, τῇ δὲ παρουσίᾳ ἐδυσώπει πάντας, ὅτι οὐκ ἂν παρῆν, εἰ μὴ θάβῃαι καὶ γὰρ οὐκ ἄρ' ἑαυτοῦ ἐλήλυθεν, ἀλλὰ κληθεὶς καὶ λαθῶν γράμματα παρ' ἡμῶν, καθάπερ καὶ ὑμῖν ἐγράψαμεν, καὶ ὅμως μετὰ τσοῦτα, ἡμεῖς ὡς παρὰ κανόνας ποιήσαντας ἡμεῖς ἐμίψασθε.

ιδ'. Σκοπεῖτε τούτων, τίνας εἰσὶν οἱ παρὰ κανόνας πρᾶ-

(1) Quod Athanasius tum Romæ coram Julio probavit, id postea et apologiæ suæ contra Arianos, n. 83, inseruit, ubi et narrat qui monumenta illa, quæ Eusebiani postmodum occulta voluissent, ab ipsiusmet per legatos suos Romam missa, ac sibi ab Julio transmissa fuerint. Eadem memorat et Sardicensis epistola ad universas ecclesias.

(2) Puta Mareoticis presbyteris ac diaconis, quorum affirmatio exstat apolog. cont. Arian., n. 74.

(3) Neque hoc argumentum ab Athanasio neglectum: illud porro prosequitur, apol., n. 71 et 72.

(4) Nimirum, ut Athanasius, apol., n. 83, loquitur, ipsi etiam subornati testes facti sunt nihil ejusmodi gestum fuisse, sed mentiri Ischyram.

(5) Alexandria adhuc versabatur Athanasius anno 341, atque ibi saltem ad Paschæ diem, qui hoc anno in 19 Aprilis incidebat permansit, ut ex ipsius encyclica ad episcopos epistola, n. 5, planum est. Ex quo et conficitur horum octodecim mensium initium vix citius duci posse, quam ab exitu mensis Maii prædicti anni 341. Opinionem vero eorum, qui ab anno 340 illos computare incipiunt, noster Bernardus de Montfaucon, animadv. 14, in vitam et scripta S. Athanasii pluribus refutat.

(6) Postquam scilicet Martyrius et Hesyehius Eusebianorum legati ab Athanasii presbyteris, qui Romam pariter se contulerant, in omnibus refutati atque convicti, a Julio postulassent ut indiceretur synodus, litteræque ad Athanasium simul et ad Eusebianos mitterentur, uti narratur supra, n. 2. Hinc litteræ istæ aliæ censendæ sunt ab his, quas

A Immo vero ex ipsis inquisitionum monumentis quæ in Mareote una tantum ex partibus præsentate facta fuerant comprobavit (1) episcopus Athanasius, catechumenum quemdam interrogatum dixisse, se intus cum Ischyra fuisse, quo tempore aiunt Macarium Athanasii presbyterum se in eum locum immississe; ex aliis vero, qui item interrogati fuerunt, hunc dixisse quod in parva cellula, alium quod pone januam jaceret Ischyras tunc ægrotus, quo tempore illi Macarium aiunt eo advenisse. Ex hujus autem dictis hoc nos consequenter observamus: qui fieri potuit ut is, qui pone januam æger decumberet, tunc steterit, liturgiam celebrarit, ac oblationem fecerit? Aut qui potuit oblatio apposita esse, cum intus esset catechumeni? Si enim intus erant catechumeni, nondum oblationis tempus erat. Hæc, ut dictum est, aiebat episcopus Athanasius, et ex ipsis monumentis palam faciebat, iis (2) qui cum eo erant affirmantibus, nec Ischyram umquam in Ecclesia catholica fuisse presbyterum, nec in ecclesiasticis conventibus presbyteri locum habuisse. Quin quo tempore Alexander, magna synodo (Nicæna) per indulgentiam id concedente, eos qui erant ex schismate Meletii recepit, Ischyram a Meletio in numero presbyterorum suorum nominatum prorsus non fuisse affirmabant: quod maximum (3) argumentum est, ipsum ne ex Meletianis quidem presbyteris esse; nam si ex illis exstitisset, iis sane et ipse annumeratus fuisset. Præter hæc, alia quoque Athanasius ex monumentis illis earguebat Ischyra mendacia: C quippe qui in accusatione, qua libros, quando Macarius, ut ipsi aiunt, irrupit, combustos denuntiavit (4), ab iis testibus, quos ipse produxit, falsi convictus est.

XIII. Athanasium insontem probat fiducia qua Romæ adversarios exspectat. — Hæc cum ita dicerentur, et tot testes pro illo starent, totque ipse afferret innocentia suæ argumenta, quid, quæso, nobis agendum fuit? aut quidnam aliud postulabat ecclesiastica regula, nisi ut virum non damnaremus, sed potius recipere ac pro vero episcopo haberemus, quem admodum et habuimus? Etenim præter hæc omnia, annum unum et sex menses (5) hic remansit, adventum vestrum aut eorum qui huc se conferre vellent expectans, suaque præsentia omnes pudore afficiebat, D non adfuturus quippe, nisi suæ causæ confidisset. Non enim suo motu, sed accersitus ac litteris nostris (6) acceptis, huc accessit, quemadmodum et vobis litteris nostris indicavimus. Attamen post tot tantaque a nobis gesta, nos criminati estis quasi contra canones egerimus.

XIV. Gregorii ordinatio illegitima, et ejus in suo in-

Athanasius, apolog. cont. Arian., n. 20, a Julio per presbyteros suos Elpidium et Philoxenum ad Eusebianos missas esse memorat. Testatur quippe Athanasius illos tum primum in Orientem missos, cum ipse Romam advenisset. Sed et in Athanasii epistola ad Solitar., n. 10 et 11, manifesta est litterarum illarum distinctio.

gressu gesta. — Perpendite igitur, quinam contra canones egerint; nosne, qui post tanta innocentiae argumenta virum recepimus, an qui triginta sex (1) mansionibus distantes Antiochiæ extraneum quemdam episcopum nominarunt, eumque Alexandriam miserunt militari manu stipatum? quod ne tunc quidem factum est, cum is in Gallias relegatus esset; tunc enim faciendum erat, si re vera ille convictus fuisset. Certe in reditu suo vacantem seque expectantem ecclesiam invenit. At nunc ignoro qua ratione hæc facta sint. Primum enim, si veritas dicenda est, non oportuit, cum ad cogendam synodum litteras misissemus, aliquos iudicium synodi prævertere. Deinde non decuit huiusmodi innovationem adversus Ecclesiam induci. Qualis enim canon ecclesiasticus, aut qualis apostolica traditio hoc permittit, ut in pace agente Ecclesia, ac tot episcopis cum Athanasio Alexandriae episcopo consentientibus, Gregorius mittatur, externus homo, qui non illic est baptisatus, qui complurimis ignotus est, nec a presbyteris, vel ab episcopis, vel a plebe postulatus, sed is Antiochiæ ordinetur, Alexandriam vero, non cum presbyteris vel diaconis urbis, non cum episcopis Ægypti, sed cum militibus transmittatur? hoc namque haud sine querela aiebat qui huc venere. Etiam si enim post synodum reus prehensus fuisset Athanasius, non decuit sic præter jus fasque, et contra ecclesiasticum canonem, ordinari quempiam, sed in ipsa ecclesia, ex ipso clero, ab episcopis provinciae illius constitui oportuit, et nequaquam nunc Apostolorum (2) canones violari. Si enim in quemquam vestrum tale quidpiam commissum esset, nonne clamassetis, nonne violatorum canonum vindictam postulassetis? Certe, dilecti, hoc quasi Deo præsentem cum veritate loquimur ac dicimus, non est hoc pium, nec legitimum, nec ecclesiasticum. Nam quæ a Gregorio in suo ingressu gesta esse dicuntur ordinationis ejus modum indicant. In his enim pacis temporibus, ut narrarunt ii qui Alexandria venerunt, et quemadmodum episcopi quoque litteris suis significarunt, ecclesia incendium passa est, virgines nudatae, monachi conculcati, presbyteri et ex plebe

(1) Julii dictis consentit Antonini itinerarium, in quo Antiochia Alexandriam contendentibus triginta sex mansiones re ipsa assignantur. Antiquos autem mansionum numero locorum distantiam seu itinerum longitudinem metiri solitos esse confirmat illud Augustini, l. de unitate Ecclesiae, c. 10, n. 51: *Quærite ab Jerusalem per terrena itinera in circuitu usque in Illyricum quot mansiones sint.* Hac de re vide quæ observata sint in nova Hilarii editione, pag. 270, not. e, et 271, not. a.

(2) Non est cur canonibus, qui Apostolorum circumferuntur nomine, patrocinium inde et auctoritas afferatur. In his quippe regulas, quæ hic spectatæ notantur frustra quæsieris. Qui autem intelligendi sint hi *Apostolorum canones*, interpretatur Athanasius in epistola, quam statim atque Gregorius intrusus est, ad episcopos encyclicam misit, in cuius numero 2, hæc habet: *Si qua adversum nos criminatio vim haberet, oportuit nec Arianum, nec Arianæ sectæ hominem ordinari, sed secundum ecclesiasticos cano-*

νες, ἡμεῖς οἱ μετὰ τοσούτων ἀποδείξεων τὸν ἄνδρα δεξιόμοι, ἢ εἰ ἀπὸ τριάκοντα καὶ ἑξήκων ἐν Ἀντιοχείᾳ ὀνομασάντες τινὰ ὡς ἐπίσκοπον ξένου, καὶ ἀποστελλάντες εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν μετὰ στρατιωτικῆς ἰξουσίας; ὅπερ οὐ γέγονεν, οὐδὲ εἰς Γαλλίας αὐτοῦ ἀποσταλέντος· ἐγγύθει γὰρ ἂν καὶ τότε, εἰ θύτως ἦν καταγενομένης. ἀμφελεῖ ἐπανελθὼν σχολάζουσαν καὶ ἐκδεχομένην αὐτὸν τὴν ἐκκλησίαν εὐρεν. Ἄλλὰ τὴν οἶκα οἶδα, ποῦ τῷ τρόπῳ γέγονεν τὰ γενόμενα. πρῶτον μὲν γὰρ, εἰ δεῖ τ' ἀληθῆς εἰπεῖν, οὐκ ἔδει γραφάτων ἡμῶν σύνοδον γενέσθαι, προλαβείν τινὰς τὴν ἐκ τῆς συνόδου κρίσιν. ἔπειτα, οὐκ ἔδει τοιαύτην καινοτομίαν κατὰ τῆς ἐκκλησίας γενέσθαι. ποῖος γὰρ κανὼν ἐκκλησιαστικὸς, ἢ ποῖα παράδοσις ἀποστολικὴ τοιαύτη, ὥστε εἰρηνεύουσης ἐκκλησίας, καὶ ἐπισκόπων τοσούτων ὁμόνοιαν ἐχόντων πρὸς τὸν ἐπίσκοπον τῆς Ἀλεξανδρείας Ἀθανάσιον, ἀποσταλλῆναι Γρηγόριον, ξένον μὲν τῆς πόλεως, μήτε ἐκεῖ βαπτισθῆντα, μήτε γνωσκόμενον τοῖς πολλοῖς, μὴ αἰτηθέντα παρὰ πρεσβυτέρων, μὴ παρ' ἐπισκόπων, μὴ παρὰ λαῶν, ἀλλὰ κατασταθῆναι μὲν ἐν Ἀντιοχείᾳ, ἀποσταλλῆναι δὲ εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν, οὐ μετὰ πρεσβυτέρων, οὐ μετὰ διακόνων τῆς πόλεως, οὐ μετὰ ἐπισκόπων τῆς Αἰγύπτου, ἀλλὰ μετὰ στρατιωτικῶν; τοῦτο γὰρ ἔλεγον καὶ ἠτιῶντο οἱ ἐναυθῶτα ἐλλόνητες. εἰ γὰρ καὶ μετὰ τὴν σύνοδον ὑπεθύνας ἦν εὐρθείς ὁ Ἀθανάσιος, οὐκ ἔδει τὴν κατάστασιν οὕτως παρανόμως καὶ παρὰ τὸν ἐκκλησιαστικὸν κανόνα γενέσθαι· ἀλλὰ ἐπ' αὐτῆς τῆς ἐκκλησίας, ἀπ' αὐτοῦ τοῦ ἱερατείου, ἀπ' αὐτοῦ τοῦ κλήρου, τοῦ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ἐπισκόπου εἶδει καταστῆσαι, καὶ μὴ νῦν τοῦς ἀπὸ τῶν ἀποστόλων κανόνας παραλύεσθαι. ὅρα γὰρ εἰ καθ' ἑνὸς ἡμῶν ἐγγύθει τοιοῦτον, οὐκ ἂν ἐθοῖσάτε, οὐκ ἂν ἠξιώσάτε ὡς παρελευμένους τῶν κανόνων ἐκδικηθῆναι; ἀγρητοί, ὡς θεοῦ παρῆντες, μετὰ ἀληθείας φθεγγόμεθα καὶ λέγομεν, οὐκ ἔστι τοῦτο εὐσεβές, οὐδὲ νόμιμον, οὐδὲ ἐκκλησιαστικόν. καὶ γὰρ καὶ τὰ λεγόμενα γενησθῆναι παρὰ Γρηγορίου ἐν τῇ εἰσόδῳ αὐτοῦ, διεκνῦσι τὴν τῆς καταστάσεως τάξιν· ἐν γὰρ τοιοῦτοις εἰρηνευτικῶν καιροῖς, ὡς αὐτοὶ οἱ ἐλλόνητες ἀπὸ τῆς Ἀλεξανδρείας ἀπήγγειλαν, καθὼς καὶ οἱ ἐπίσκοποι ἐγραψαν, ἡ ἐκκλησία ἐμπρησθῆναι ὑπέμεινε, παρ-

nes, et secundum verba Pauli, congregatis populis et spiritu ordinantium cum virtute Domini nostri Jesu Christi, omnia secundum ecclesiasticas leges disquiri et peragi, presentibus et populis et clericis qui illum postularent. Ideo igitur regulæ a Julio memoratæ dicuntur *canones Apostolorum*, quia vel ex conceptis Pauli verbis, vel ex Apostolorum traditione auctoritatem habeant. Quocirca et Cyprianus, epist. 68, Emeritensibus *de traditione divina et apostolica observatione diligenter tenendum scribit, quod per Africam et sere per provincias teneri docet, ut ad ordinationes rite celebrandas, ad eam plebem cui præpositus ordinatur, episcopi ejusdem provincie proximi quique conveniant, et episcopus deligatur plebe præsentem, quæ singulorum vitam plenissime novit.* Quibus postremis, Cypriani verbis innui etiam videtur qui a Julio commendatur usus, *ut de ipso clero ejus ecclesie cui ordinandus est episcopus eligatur; alioquin plebi, cui præficitur, quo pacto esset plenissime notus?* Idem Cyprianus, supra, pag. 163 et 164, Cornelium legitime ordinatum probans, quæ canonicæ ordinationis regulæ sint luculenter explicat. Quid ea de re Laodicenæ concilium, can. 12, et Nicænum, can. 4, constituent, mitto. Toletanum iv, anno 633, can. 19, præcepta diversa, quæ Apostoli ac patres in episcoporum ordinatione servanda tradiderant renovavit. At in variis illis locis nihil occurrit quod Gregorii ordinationi faveat, nihil quod non palam adversetur.

θίνοι ἐγυμνώθησαν, μονάζοντες κατεπαύθησαν, πρεσβύτεροι και πολλοὶ τοῦ λαοῦ ἠλεσθήσαν καὶ βίαν ἀποθήσαν, ἐπίσκοποι ἐφυλακίσθησαν, περιούρησάν πολλοί, τὰ ἅγια μυστήρια, ἐπ' οἷς ἤτιώοντο Μακάριον τὸν πρεσβύτερον, ὑπὸ ἔθνεων διηρπάζετο καὶ εἰς γῆν καταβάλλετο, ἵνα τὴν Γρηγορίου τινὲς κατάστασιν δέξονται. τὰ δὲ τοιαῦτα δεῖκνυσι τοὺς παραλύοντας τοὺς κανόνας. εἰ γὰρ νομίμη ἦν ἡ κατάστασις, οὐκ ἂν διὰ παρανομίας ἠνάγκαζε πείθεσθαι τοὺς νομίμως ἀπειθοῦντας αὐτῇ, και ὁμοίως τοιοῦτων γενομένων, γράφατε εἰρήνην μεγάλην γιγενῆσθαι ἐν τῇ Ἀλεξανδρείᾳ καὶ τῇ Λιβύῃ. ἔκτος εἰ μὴ ἀντιμεταβιβλήται τὸ ἔργον τῆς εἰρήνης, καὶ τὰ τοιαῦτα εἰρήνην ὀνομάζετε.

15. Κάκεινο δὲ ἡμῖν ἀνογκάσιον ἐνόμισα δηλώσαι, ὅτι Ἀθανάσιος διεβεβαίωτο Μακάριον ἐν Τύρῳ ὑπὸ στρατιώτας γιγενῆσθαι, και μόνον τὸν κατήγορον ἀπεληλυθέναι μετὰ τῶν ἀπειθόντων εἰς τὸν Μαρσιώτην, και τοὺς μὲν πρεσβυτέρους ὀξείοντας περικεῖναι ἐν τῇ ἐξετάσει μὴ συγκαχωρησθαι, τὴν δὲ ἐξετάσειν γεγενῆσθαι περὶ ποτηρίου και τραπέζης ἐπὶ παρισυτῆ τοῦ ἐπάρχου και τῆς τάξεως αὐτοῦ, παρόντων ἔθνεων και Ἰουδαίων. τοῦτο δὲ κατὰ τὰς ἀρχὰς ἀπιστον ἦν, εἰ μὴ και ἐκ τῶν ὑπομνημάτων ἐδείκνυτο. ἐπ' ᾧ και θαυμάσαμεν, νομίζω δὲ και ἡμᾶς ἐπιθαυμάζειν, ἀγαπητοὶ πρεσβύτεροι μὲν οὐκ ἐπιτρέπονται περικεῖναι, οἱ και τῶν μυστηρίων λειτουργοὶ τυγχάνοντες, ἐπὶ δὲ ἐξωτικοῦ δικαστοῦ, παρόντων κατηχομένων, και τότε χεῖριστον, ἐπὶ ἔθνεων και Ἰουδαίων, τῶν διαβεβλημένων περὶ τὸν Χριστιανισμόν, ἐξετάσις περὶ αἵματος Χριστοῦ και σώματος Χριστοῦ γίνεται. εἰ γὰρ και ὅπως ἐγεγένηται πλημμελημα, εἶδει ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ὑπὸ κληρικῶν νομίμως ἐξετάζεσθαι τὰ τοιαῦτα, και μὴ ὑπὸ ἔθνεων τῶν τὸν λόγον βδελυσσομένων και μὴ εἰδῶτων τὴν ἀλήθειαν. τοῦτο δὲ τὸ ἀμάρτημα ἡλικον και ὁποῖόν ἐστι, συνῶρεν και ἡμᾶς και πάντας πεπιστευμα. περὶ μὲν Ἀθανάσιου τοιαῦτα.

16. Περὶ δὲ Μαρκελλοῦ ἐπειδὴ και περὶ αὐτοῦ ὡς ἀπεβούτος εἰς τὸν Χριστὸν ἐγράφατε, δηλώσαι ἡμῖν ἐπουδασα, ὅτι ἐνταῦθα γεγόμενος, διεβεβαίωσατο μὲν μὴ εἶναι ἀληθῆ τὰ περὶ αὐτοῦ γραφέντα παρ' ἡμῶν. ὁμοίως δὲ ἀπαπειλούμενος παρ' ἡμῶν εἰπεῖν περὶ τῆς πίστεως, οὕτως μετὰ παρρησίας ἀπεκρίνατο δι' ἑαυτοῦ, ὡς ἐπιγινώσκει μὲν ἡμᾶς, ὅτι μηδὲν ἐξωθεν τῆς ἀληθείας ὁμολογεῖ. οὕτως γὰρ εὐσεβῶς περὶ τοῦ κυρίου και σωτήρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ὁμολόγησε φρονεῖν, ὡσπερ και ἡ καθολικὴ ἐκκλησία φρονεῖ, και οὐ νῦν ταῦτα περρονήκιναι διεβεβαίωσατο, ἀλλὰ και ἐκ πάλαι. ὡσπερ οὖν και οἱ ἡμέτεροι πρεσβύτεροι, τότε ἐν τῇ κατὰ Νίκαιαν συνόδῳ γεγόμενοι, ἐμαρτύρησαν αὐτοῦ τῇ ὁρθοδόξῃ και γὰρ και τότε και νῦν κατὰ τῆς αἰρίσεως τῶν Ἀριανῶν περρονήκιναι δισχυρισατο. ἐπ' ᾧ και ἡμᾶς ὑπομνήσαι δικάσιον

(1) Athanasius, epistola ea de re ad episcopos missa, eadem flagitia aliaque graphice describit, nominatimque, n. 3, ecclesiam cum sacro baptisterio incensam, virgines sanctas nudatas, monachosque conculcatos narrat; sed de mysteriis direptis et in terram projectis silet. Verum cum praedictam epistolam statim a fuga sua conscripserit, nondum omnia, quae ab Arianis patrata sunt, rescire ei licuerat. Et vero Julius haec non ex Athanasii, sed ex eorum qui Alexandria venerant, et episcoporum qui ad se scripserant fide commemorat. Porro huiusmodi sacrilegia Arianis usitata fuisse probant et quae ab ipsis in Tolosam civitate commissa esse Hilarius, lib. contra Constantium, n. 11, narrat, de quibus et ipse ex-

A multi laniati ac vim perpepsi, episcopi in carcerem trusi, multi circumcirca raptati, sancta (1) mysteria, de quibus violatis Macarium presbyterum postulabant, ab ethnicis direpta sunt et in terram projecta, ut Gregorii ordinationem aliqui admitterent. Haec autem ostendunt quinam canones violent. Nam si legitima fuisset ordinatio, nequaquam praeter jus fasque eos coegisset sibi obtemperare, qui iure ipsius imperium detrectabant. Verumtamen his ita gestis, scribitis magnam tum pacem Alexandriae et in Aegypto fuisse. Nisi forte pacis (2) notio mutata sit, et jam haec pacem appelletis.

XV. *Alia in Mareoticis gestis reprehensione digna.* — Illud quoque vobis necessario indicandum putavi, Athanasium nempe affirmasse, Macarium Tyri sub custodia militum remansisse; accusatoremque solum abiisse cum iis qui in Mareoten proficiscebantur; presbyterisque rogantibus ut sibi inquisitioni adesse liceret, id negatum fuisse, interrogationem autem de calice et de mensa factam esse coram Praefecto et ejus cohorte, praesentibus ethnicis et Judaeis. Videbatur illud initio incredibile (V. Athanas., *apolog. cont. Ar.*, n. 85), nisi fuisset ex ipsis monumentis demonstratum. Quod nobis admirationi fuit, id etiam vobis, dilecti, fore existimo, ut de sanguine et corpore Christi interrogatio, cui presbyteri, licet mysteriorum ministri sint, interesse non permittuntur, apud externum tamen judicem, praesentibus catechumenis, et quod indignius est, coram ethnicis et Judaeis, qui circa christianismum suspecti et male affecti audiunt, habita sit. Nam si omnino scelus perpetratum est, oportuit hoc negotii in Ecclesia a clericis secundum leges examinari, et non ab ethnicis, qui Verbum de testantur et veritatem ignorant. Hoc autem flagitium quantum et cujusmodi sit, et vos et omnes animadversuros existimo. Haec quidem de Athanasio.

XVI. *Marcellus recte sentire declaratur.* — Quod autem ad Marcellum attinet, postquam de illo ut impio erga Christum scripsistis, vobis studui significare eum, cum huc venisset, affirmasse falsa esse quae vos de ipso scripsistis. Sed cum nihilominus postulassetus ut fidem suam (3) exponeret, tanta fiducia per se ipse respondit, ut nobis exploratum fuerit eum nihil a veritate alienum profiteri. Namque professus est sese de Domino et Salvatore nostro Jesu Christo aequae pie sentire, ac sentit Ecclesia catholica; neque se nunc primum, sed pridem ita sensisse. Id quoque testati sunt et presbyteri (4) nostri qui Nicænae sy-

postulat in hunc modum: *Clerici fustibus caesi, diacones plumbo elisi, et in ipsum, ut sancti mecum intelligunt, in ipsum Christum manus missae, adeo ut quod Julius sacra mysteria, Hilarius ipsum Christum vocare non dubitet, quia in illis, etsi latenter, vere tamen Christus adsit, immo ea ipse sit.*

(2) Ut ei ninrium congruere dicantur opera, quae hactenus belli esse censebamus.

(3) Haec fidei expositio, ni cum eruditus viris fallimur, ipsa est quam Epiphanius nobis asservavit, quamque epistolae huic subijciendam curavimus.

(4) Vito scilicet et Vicentius, Silvestri papae legati. Vide

nodo adfuerant, fidem illius orthodoxam esse confirmantes : etenim tunc temporis, ut et nunc, adversam Arianorum hæresi sententiam tenuisse se affirmabat. Quocirca vos admonitos velim, ut nullus ejusmodi hæresim recipiat, sed abominetur ut a sana doctrina alienam. Cum ergo ille recte sentiret, et rectæ fidei suæ testimonium haberet, quid, quæso, et de illo nobis faciendum fuit, nisi ut eum pro episcopo haberemus, ut et habuimus, et a communione non abjiceremus ?

XVII. Hæc quidem ego, non ut qui eorum causam agam, scribo, sed ut vobis fidem faciam, nos jure et canonice viros illos suscepisse, et vos frustra disceptationes movere. Æquum est autem vos studere et omnibus modis contendere, ut et quæ contra canonem acta sunt corrigantur, et Ecclesiæ pace fruatur : adeoque pax Domini, quæ data est nobis permaneat, et Ecclesiæ non scindantur ; nec vos culpe mini ut schismatis auctores. Vobis quippe fateor, ea quæ gesta sunt, non pacis, sed schismatis speciem præ se ferunt.

XVIII. *Nefanda ab Arianis patrata multi Romam convenientes exponunt.* — Non enim Athanasius duntaxat et Marcellus episcopi huc se contulerunt, ac secum injuste actum esse (1) conquesti sunt, sed etiam complurimi alii episcopi ex Thracia, Cœlesyria, Phœnicia et Palæstina, et una presbyteri non pauci, atque alii quidem Alexandria, et alii ex aliis partibus, ad synodum huc coactam accessere, qui coram omnibus episcopis congregatis, præter alia quæ in medium protulere, conquesti sunt insuper ecclesias vim injuriamque esse perpressas, ac in suis aliisque ecclesiis paria iis, quæ Alexandria, gesta esse asseverarunt non solum verbo, sed rebus ipsis. Ex Ægypto quoque et Alexandria rursus cum litteris proxime advenientes presbyteri, haud sine querela et gemitu testati sunt, episcopos complures ac presbyteros, qui ad synodum se conferre vellent, prohibitos fuisse. Aiebant enim ab Athanasii discessu ad præsens usque tempus, episcopos, eosque (2) confessores plagis laniari, et alios in carcere detineri ; jamque antiquos præsules, qui multos annos in episcopatu transegerant, ad ministeria publica tradi, et omnes fere Ecclesiæ catholicæ clericos et populos insidiis appeli ac persecutionem sustinere. Nonnullos enim episcopos et quosdam fratres extorres factos dicebant, nulla alia de causa, nisi ut vel inviti comenterentur cum Gregorio ejusque sociis Arianis communicare. Ancyra autem in Galatia non parva, sed ea ipsa quæ Alexandria gesta sunt, commissa (3)

sequentem epistolam, n. 4, ubi Marcellus Arianos a se in Nicæna synodo convictos memorat.

(1) Athanasius, epist. ad Solit., n. 5, plures recenset episcopos ab Arianis e civitatibus suis pulsos, qui autem ex iis Romam se receperint silet. Si Socrati, lib. II, c. 15, et Sozomeno, lib. III, c. 8, habenda fides, eo tum confugerunt, præter Athanasium et Marcellum, Paulus, Constantinopoleos episcopus, Asclepas Gazæ, et Lucius Hadriannopoleos.

(2) Athanasius, epist. ad Solit., n. 12, id accidisse narrat statim atque Eusebiani Elpidium et Philoxe-

στιν, ἵνα μηδεὶς τὴν τοιαύτην πῆρσιν ἀποδέχεται, ἀλλὰ βδελύσσεται ὡς ἄλλοτρίαν τῆς ἡγαινούσης διδασκαλίας. ὁρᾷ ὁ τοῖσιν αὐτὸν φρονούντα καὶ ἐπὶ ὀρθοδοξία μωρτυρούμενον, τί πάλιν καὶ ἐπὶ τούτου εἶδε ποιεῖν ἡμᾶς, ἢ ἔχειν αὐτὸν, ὡσπερ καὶ εἶχομεν, ἐπίσκοπον, καὶ μὴ ἀποβάλλειν τῆς κοινῆς.

15. Ταῦτα μὲν οὖν ἐγὼ, οὐχ ὡς ὑπεραπολογούμενος αὐτῶν γράφαρ' ἀλλὰ ἕνεκα τοῦ πιστεῖν ὑμᾶς ὅτι δικαίως καὶ κανονικῶς δεξαίμεθα τοὺς ἀνδρας, καὶ μάστιγ φρονεῖσθε. ὑμᾶς δὲ δικαίον ἐστὶ σπουδᾶσαι, καὶ πάντα τρόπον καμῆν, ἵνα τὰ μὲν παρὰ κανὼνα γενόμενα, διορθώσῃτε τύχη, αἱ δὲ ἐκκλησιαὶ εἰρήνην ἔχωσι, πρὸς τὸ τὴν τοῦ κυρίου εἰρήνην τὴν δοθεῖσαν ἡμῖν παραμῆναι, καὶ μὴ σχίσσῃσθαι τὰς ἐκκλησίας. μὴ δὲ ὑμᾶς ὡς αἰτίους σχίσματος μεμῆνι ὑπομῆναι. ὁμοιωθῶ γὰρ ὑμῖν, τὰ γενόμενα, οὐκ εἰρήνης, ἀλλὰ σχίσματος προφάσεις εἶσθε.

17. Οὐ γὰρ μόνον οἱ περὶ Ἀθανάσιον καὶ Μάρκελλον οἱ ἐπίσκοποι ἐληλύθασιν ἐνταῦθα, αἰτιώμενοι κατ' αὐτῶν ἀδικίαν γεγονέναι· ἀλλὰ καὶ πλείστοι ἄλλοι ἐπίσκοποι ἀπὸ Θράκης, ἀπὸ Κοίλης Συρίας, ἀπὸ Φοινίκης καὶ Παλίστινης, καὶ προσβύτεροι μὲν οὐκ ὀλίγοι, ἄλλοι δὲ τινες ἀπὸ Ἀλεξανδρείας, καὶ ἄλλοι ἐξ ἄλλων μερῶν, ἀπύνησαν εἰς τὴν ἐνταῦθα σύνοδον, ἐπὶ πάντων τῶν συνελθόντων ἐπισκόπων, πρὸς τοῖς ἄλλοις, οἷς ἔλεγον, ὅτι (/ . ἐτι) καὶ ἀπωδύροντο, βίαν καὶ ἀδικίαν τὰς ἐκκλησίας πεπούνθαι, καὶ ὁμοίᾳ τῶν κατὰ Ἀλεξανδρείαν, καὶ τὰς ἑαυτῶν, καὶ ἐν ἄλλαις ἐκκλησίαις γινέσθαι διεσθαιούσῳ, οὐ λόγῳ μόνον, ἀλλὰ καὶ πράγμασι. καὶ Αἰγύπτου δὲ καὶ τῆς Ἀλεξανδρείας πάλιν ἐλθόντες νῦν προσβύτεροι μετὰ γραμμάτων, ἀπωδύροντο, ὅτι πολλοὶ ἐπίσκοποι καὶ προσβύτεροι θέλοντες ἐλθεῖν εἰς τὴν σύνοδον, ἐκώλυθησαν. μέχρι γὰρ νῦν καὶ μετὰ τὴν τοῦ ἐπισκόπου Ἀθανασίου ἀποδημίαν, ἔλεγον ἐπισκόπους ὁμοιωθῆσθαι κατακτεσθαι πληγαῖς, καὶ ἄλλους φυλακίζεσθαι. ἤδη δὲ καὶ ἀρχαίους, πλείστον ὅσον χρόνον ἔχοντας ἐν τῇ ἐπισκοπῇ, εἰς λειτουργίας δημοσίας παραδίδουσαι, καὶ σχεδὸν πάντας τοὺς τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας κληρικῶς καὶ λαοῦς ἐπιβουλεύεσθαι καὶ διώκεισθαι. καὶ γὰρ καὶ τινες ἐπισκόπους καὶ τινες ἀδελφοὺς ὑπερβίους ἔλεγον γινέσθαι, οἱ ὡδὲν ἕτερον, ἢ ἵνα καὶ ἀνοῦτες ἀναγκάζονται κοινωνεῖν Γρηγορίῳ καὶ τοῖς σὺν αὐτῷ Ἀρειανῶν· καὶ Ἀγκύρα δὲ τῆς Γαλατίας οὐκ ὀλίγα γινέσθαι, ἀλλὰ τὰ αὐτὰ πάλιν τοῖς κατὰ Ἀλεξανδρείαν γενόμενοις ἠκούσαμεν καὶ παρ' ἑτέρων, καὶ Μάρκελλος δὲ ὁ ἐπίσκοπος διεμαρτύρατο. πρὸς δὲ τούτοις καὶ τοιαύτας κατηγορίας καὶ οὕτω δεινὰς κατὰ τινῶν ἐξ ὑμῶν, ἵνα μὴ λήω τὰ δνόματα, οἱ ἀπαρτίσθητες εἰρηκασιν, ὅς ἐγὼ μὲν γράψαι παραρησάμεν· ἴσως δὲ καὶ ὑμεῖς παρ' ἑτέρων ἀκηκάτε. διὰ τοῦτο γὰρ μάλιστα καὶ ἔγραψα, προτροπόμενος ὑμᾶς ἐλθεῖν.

num, Julii legatos, per quos ad synodum Romanam invitati fuerant, dimiserunt. Tum enim Philagrio missis litteris, auctores fuerunt ut Ægyptum cum Gregorio peragraret. Hinc, inquit, Athanasius, episcopi flagellantur, vinculisque acerbè constringuntur ; Sarapammon episcopus et confessor in exilium pellitur, Potammon vero item episcopus et confessor tam diu in cervicem carditur, quoad hominem extinctum putarent.

(3) Ea forte, quæ Ariani apud Hilarium, frag. III, n. 9, Marcello ipsi affingunt. Illis quippe solemne erat, ea flagitia, quorum auctores et actores erant, Catholicis imponere, atque hinc eis invidiam conflare. Ita et in prædicto Hilarii fragmento, n. 8, de Athanasio scribere non verentur : *Per vim, per cædem, per*

ἵνα καὶ παρόντες ἀκούσθητε, καὶ πάντα διορθωθῆναι, καὶ θεραπευθῆναι δύνηθη. ἐπὶ δὲ τούτων προθυμότερως ἴδτε τοὺς κληθέντας ἀπαντῆσαι, καὶ μὴ παρατίσασθαι. ἵνα μὴ τίως ὑποποιῶσι περὶ τὰ λεχθέντα, ἕαν μὴ ἀπαντήσωσι, νόμισθῶσι, ὡς μὴ δυνάμενοι ἐλέγξαι ἢ ἐγγραφῶν.

ιβ'. Τούτων τοίνυν οὕτως λεγομένων, καὶ οὕτως τῶν ἐκκλησιῶν πάσχουσῶν καὶ ἐπιβουλευομένων, ὡς εἰ ἀπαγγέλλοντες διεβεβαίοντο, τίνες εἰσὶν οἱ φλόγα διχονοίας ἀνάφαντες; ἡμεῖς οἱ λυπούμενοι ἐπὶ τοῖς τοιούτοις καὶ συμπάσχοντες τοῖς πάσχουσιν ἀδελφοῖς, ἢ οἱ τὰ τοιαῦτα ἐργασάμενοι; θαυμάζω γὰρ πῶς τοιαύτης καὶ τοσαύτης ἐκεῖ ἀκαταστασίας καθ' ἐλάχιστην ἐκκλησίαν οὕσης (ὅτι ἦν καὶ οἱ ἀπαντήσαντες ἦλθον ἐναυθῶσαι), γράφετε ὑμεῖς ὁμόθυρον γενηθῆναι ἐν ταῖς ἐκκλησίαις. τὰ δὲ τοιαῦτα οὐκ ἐπὶ οἰκοδομῇ τῆς ἐκκλησίας, ἀλλ' ἐπὶ καθαιρέσει ταύτης γίνεται. καὶ οἱ ἐν τούτοις δὲ χαίροντες, οὐκ εἰσὶν εἰρήνης υἱοὶ, ἀλλὰ ἀκαταστασίας. ὁ δὲ θεὸς ἡμῶν οὐκ ἔστιν ἀκαταστασίας, ἀλλ' εἰρήνης. διόπερ, ὡς εἶπεν ὁ θεὸς καὶ πατὴρ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, κηδόμενος μὲν καὶ τῆς ἡμῶν ὑπολήψεως, εὐχόμενος δὲ καὶ τὰς ἐκκλησίας μὴ ἐν ἀκαταστασίᾳ εἶναι, ἀλλὰ διαμένειν ὡςπερ ὑπὸ τῶν ἀποστόλων ἐλαυνίσθη, γράφαί ὑμῖν ταῦτα ἀναγκαῖον ἡγήσασθην, ἵνα ἡδὴ ποτὲ δυσωπήσητε τοὺς διὰ τὴν πρὸς ἀλλήλους ἀπέχθειαν, οὕτως διαθεμένους τὰς ἐκκλησίας. ἤκουσα γὰρ ὅτι τινὲς εἰσὶν ὄλγιοι οἱ τούτων πάντων αἰτιοὶ συγχρόνοντες. σπουδάσατε, ὡς σπλάγχνα ἔχοντες οἰκτιρῶν μου, διορθώσασθαι, ὡς προεῖπον, τὰ παρὰ κανόνα γενόμενα, ἵνα εἰ καὶ τι προσέλθῃ, τοῦτο τῇ ὑμετέρᾳ σπουδῇ θεραπευθῇ.

κ'. Καὶ μὴ γράφετε, ὅτι τὴν Μαρκέλλου καὶ Ἀθανασίου, ἢ τὴν ἡμῶν ἐλοῦ κοινωνίαν οὐ γὰρ εἰρήνης, ἀλλὰ φιλονεικίας καὶ μισαδελφίας τὰ τοιαῦτα γνωρίσματα. διὰ τοῦτο οὐν κηρῶν τὰ προειρημένα ἔγραψα, ἵνα μαθόντες ὅτι οὐκ ἀδίκως ἐδοξάμεθα αὐτοὺς, παύσησθε τῆς τοιαύτης ἐριδός. εἰ μὲν γὰρ ἄλλοτῶν ἡμῶν ἦσαν καταγνωσθέντες, εἰ μὴ εὐλόγως ἀποδείξειε ἔχριν ἐφαίνοντο ὑπὲρ ἑαυτῶν, καλῶς ἂν τὰ τοιαῦτα ἐγεγραμῆκατε. ἀπειθῶ δὲ, ὡς προεῖπον, κανονικῶς καὶ οὐκ ἀδίκως τὴν πρὸς αὐτοὺς ἐσχομένην κοινωνίαν, παρκαλῶ ὑπὲρ Χριστοῦ, μὴ ἐπιτρέψητε διασχισθῆναι τὰ μέλη τοῦ Χριστοῦ, μηδὲ τοῖς προλήμμασι πιστεύσητε, ἀλλὰ τὴν τοῦ κυρίου εἰρήνην προτιμήσατε. οὐ γὰρ ὅσιον οὐδὲ δίκαιον, δι' ὄλγων μικροφυλάκων, τοὺς μὴ καταγνωσθέντας ἀπορρίπτειν, καὶ λυπεῖν ἐν τούτῳ τὸ πνεῦμα.

κα'. Εἰ δὲ νομίσετε δεύασθαι τινὰ κατ' αὐτῶν ἀποδείξαι, καὶ εἰς πρόσωπον αὐτοῦ ἐλέγξαι, ἐλθέτωσαν οἱ βουλόμενοι. ἐτοιμοὺς γὰρ ἑαυτοὺς καὶ αὐτοὶ εἶναι ἐπηγγέλαντο, ὥστε καὶ ἀποδείξαι καὶ διελέγξαι, περὶ ὧν ἡμῖν ἀπήγγειλαν. Σημάνατε οὖν ἡμῖν, ἀγαπητοί, περὶ τούτου, ἵνα κἀκεῖνοι γράψωμεν, καὶ τοῖς ὀφειλοῦσι πάλιν συνελθεῖν ἐπισκόποις· πρὸς τὸ πάντων παρόντων τοὺς ὑπευθύνους καταγνωσθῆναι, καὶ μηκέτι ἀκαταστασίας ἐν ταῖς ἐκκλησίαις γενέσθαι. ἀρκεῖ γὰρ τὰ γενόμενα· ἀρκεῖ ὅτι παρόντων ἐπισκόπων ἐπισκοποὶ ἐξωρίζοντο· περὶ οὐ οὐδὲ μακρογορεῖν δεῖ, ἵνα μὴ βαρεῖσθαι οἱ bellum, Alexandrinorum basilicas deprædatur. Constituto jam in ejus locum ex judicio concilii sancto et integro sacerdote (Gregorio), ut barbarus hostis et ut pestis sacrilega, adductis gentilitium populis, Dei templum incendit, altare comminuit, et clam exiit de civitate, occulteque profugit. Ita Athanasium reum faciunt eorum, quæ ipsi Gregorium in ejus locum immittentes perpetrarant.

A andivimus cum ab aliis, tum a Marcello episcopo, qui illud testimonio suo confirmabat. Ad hæc tanta tamque atrocia crimina nonnullorum ex vobis, quorum nomina taceo, ab iis qui huc accessere delata sunt, ut ego illa scribere veritus sim, cum fortasse et vos didiceritis ab aliis. Etenim hæc potissima mihi scribendi causa fuit, et vos adhortandi ut huc veniretis, quo et coram hæc audiretis, et omnia corrigi et sanari possent. Idcirco accersitos promptiori animo occurrere oportuit, et non recusare, ne si non occurrerent, jam circa ea quæ dicta sunt suspecti haberentur, utpote qui res a se scriptas probare non poterint.

XIX. *Discordiarum auctores Eusebiam, non Julium.* — Hæc cum ita delata sint, et Ecclesiæ adeo gravibus premantur malis ac insidiis appetantur, ut affirmavere qui hæc renuntiabant, quinam sunt qui flammam discordiæ accendunt? nosne, qui ista dolemus et vexatos fratres miseramus, an qui talia perpetrarunt? Miror enim, cum talis ac tanta rerum perturbatio fuerit in singulis ecclesiis (quæ causa illis fuit huc properandi), vos tamen scribere concordiam in ecclesiis extitisse. Hæc autem non ad ædificationem Ecclesiæ, sed ad ejus ruinam vergunt; et qui his gaudent non pacis, sed dissensionis filii sunt. *Nobis autem non est dissensionis Deus, sed pacis* (II Cor. xiv, 53). Quapropter, ut mihi conscius est Deus et Pater Domini nostri Jesu Christi, vestræ existimationis curam gerens, exoptans quoque ecclesias non in perturbatione degere, sed eas ut ab Apostolis statutum est permanere, huc ad vos scribere necessarium duxi, ut nunc tandem illos retundatis, qui ob mutuum inter se odium ecclesias eo redigunt. Audivi enim paucos numero esse, qui horum omnium essent auctores. Operam date, ut viscera misericordiæ habentes, ea corrigatis, uti supra dixi, quæ contra canonem gesta sunt, ut si quid mali anteverterit, id vestro studio emendetur.

XX. *Athanasium et Marcellum sine partium studio in communionem recepti.* — Nec mihi scribatis: «Marcelli et Athanasii communionem potius quam nostram cooptasti;» nam hæc non pacis, sed contentionis et odii fraterni sunt indicia. Quapropter superiora scripsi, ut certiores facti eos non injuste a nobis receptos esse, hujusmodi jurgio finem imponeretis. Si enim illi vobis huc concedentibus convicti fuissent, et si non æquas rationes pro sua defensione protulissent, jure merito talia scripsissetis. Quando quidem autem, ut prædixi, ex canonum præscriptio et non injuste cum illis communionem jungimur, obsecro vos, per Christum, ne sinatis discindi membra Christi, neu præconceptis opinionibus credatis, sed Domini pacem pluris faciatis. Non enim æquum justumque fuerit, ob paucorum simultatem, eos qui convicti non sint abjicere, et in hoc Spiritum contristare.

XXI. *Si reos illos putant, Romam conveniant, et ibi eos præsentibus convincant.* — Quod si arbitramini posse quædam adversus illos probari, et coram eos convinci; veniant quibus id placuerit. Nam se para-

tos esse polliciti sunt ad ea, quæ nobis denuntiarunt, A liquido confutanda. Certiores igitur nos, dilectissimi, ea de re facite, quo et illis, et episcopis huc rursus conventuris scribamus: ut præsentibus omnibus qui rei sunt convincantur; nec ulterius perturbatio in ecclesiis existat. Sufficiunt enim quæ facta sunt, sufficit quoque præsentibus episcopis episcopos in exilium actos esse: qua de re non est prolixior sermo habendus, ne gravari videantur qui tum adfuere. Nam si verum est dicendum, minime decuit ad hæc usque facinora procedere, aut eo usque has dissensiones progredi. Esto, sint Athanasius et Marcellus, uti scribitis, de suis sedibus (1) moti; sed quid de aliis dicatur cum episcopis, tum presbyteris, qui ex diversis locis, quemadmodum prædixi, huc se contulere? nam et isti quoque se abreprios, et istiusmodi calamitatibus afflictos esse testati sunt.

XXII. — *Judicia non secundum Evangelium instituta. Alexandrinum antistitem Julio inscio judicari non debuisse.* — O dilecti non jam Ecclesiæ judicia secundum Evangelium, sed (2) ad exilii ac mortis pœnas decernendas instituuntur. Nam si omnino, ut dicitis, aliqua fuit eorum culpa, iudicium secundum ecclesiasticum canonem, nec eo pacto, fieri oportuit. Oportuit omnibus (3) nobis scripsisse, ut ita ab omnibus quod justum esset decerneretur; episcopi enim erant qui patiebantur, nec vulgares ecclesiæ quæ vexabantur, sed quas (4) ipsi Apostoli per se gubernarunt. Cur autem de Alexandrina potissimum ecclesia nihil nobis scriptum est? An ignoratis hanc esse consuetudinem, ut primum nobis scribatur, et hinc quod justum est (5) decernatur? Sane si qua hu-

(1) Hic subaudiendum videtur, *juste*. Istiusmodi argumentum non prætermisit Athanasius: sic quippe epist. ad Solit. n. 3, loquitur: *Esto, Athanasium accusaverint: sed quid mali admisere alii episcopi? quis adversus illos oblitus? quis apud illos Arsenius mortuus repertus est? quisnam apud illos Macarius presbyter, aut calix contractus? quis Meletianum insimulavit?*

(2) *Supple, more sæculi*, a cujus severitate abest evangelica atque ecclesiastica clementia.

(3) Quid sibi vult istud omnibus nobis, nisi Julio et iis qui ad indictam synodum cum ipso convenerant? Certe Julius supra, n. 2, postulatam memorat synodum, ut coram omnibus justum posset proferri iudicium: et num. 18, narrat, qui ex plurimis partibus episcopi vexati coram omnibus episcopis congregatis expostulationes suas in medium protulerint: et numer. 21, ad eosdem rursus vocandos se paratum significat, ut præsentibus omnibus qui rei sunt convincantur. Quocirca quemvis episcopum sine Romani pontificis consensu judicari non posse hinc minime conficitur. Aliter vero de Alexandrini episcopi iudicio sentiendum. Ubi enim de illo nominatim loquitur Julius, ait hunc esse consuetudinem, ut primum scribatur nobis, nec addit omnibus: et mox, *Ad hanc ecclesiam scribendum fuit*.

(4) Hoc maxime in Alexandrinam convenit ecclesiam, de qua Leo epist. 94, ad episcopos Galliarum c. 4, scribit: *Inter ipsa Evangelii principia beatum Marcum, beatissimi Petri apostoli discipulum, in omnibus utique doctoris sui magisterio consonantem habuit fundatorem*. Hinc et Gregorius I, lib. vii, Ind. xv, epist. 57, Eulogio episcopo Alexandrino, qui de Petri cathedra locutus, dixerat quod ipse in ea nunc usque in suis successoribus sedet, rescribit: *Ille mihi de*

παρόντες τότε δοκῶσιν. εἰ γὰρ δεῖ τ' ἀληθῆς εἰπεῖν, οὐκ ἔδει μέχρι τούτων ρήσασθαι, οὐδὲ εἰς τοσοῦτον ἐλθεῖν τὰς μικρομυχίας. Ἔστω δὲ Ἀθανάσιος καὶ Μάρκελλος, ὡς γράφετε, μετετίθησαν ἀπὸ τῶν ἰδίων τόπων· τί καὶ περὶ τῶν ἄλλων ἂν τις εἴποι, τῶν ἐκ διαφόρων τόπων, ὡς προείπον, ἐλθόντων ἐνταῦθα ἐπισκόπων καὶ πρεσβυτέρων; καὶ αὐτοὶ γὰρ πάλιν ἠρπᾶσθαι ἑαυτοὺς καὶ τοιαῦτα πεπονθῆναι ἔλεγον.

κδ'. ἢ ἀγαπῶντες, οὐκ εἶτε κατὰ τὸ εὐαγγέλιον, ἀλλὰ λοιπὸν ἐπὶ ἔξορισμῷ καὶ θανάτῳ αἱ κρίσεις τῆς ἐκκλησίας εἰσὶν. εἰ γὰρ καὶ ὁμοίως, ὡς φατε, γέγονε τι εἰς αὐτοὺς ἀμάχημα, ἔδει κατὰ τὸν ἐκκλησιαστικὸν κανόνα, καὶ μὴ οὕτως γενηθῆσαι τὴν κρίσιν. ἔδει γραφῆναι πᾶσιν ἡμῖν, ἵνα οὕτως παρὰ πάντων ὁρισθῇ τὸ δίκαιον· ἐπίσκοποι γὰρ ἦσαν οἱ πάσχοντες, καὶ οὐκ αἱ τυχοῦσαι ἐκκλησίαι αἱ πάσχουσαι, ἀλλ' ὡς αὐτοὶ οἱ ἀπόστολοι δι' ἑαυτῶν καθηγίσαντο. διατί δὲ περὶ τῆς Ἀλεξανδρινῆς ἐκκλησίας μάλιστα οὕτως ἐγράφετο ἡμῖν; ἢ ἀγνοεῖτε ὅτι τοῦτο ἔθος ἦν, πρότερον γράφεσθαι ἡμῖν, καὶ οὕτως εἶθ' ὄρθως εἰπεῖν τὰ δίκαια. εἰ μὲν οὖν τι τοιοῦτον ἦν ὑποπετυθὲν εἰς τὸν ἐπίσκοπον τὸν ἐκείνῳ, ἔδει πρὸς τὴν ἐνταῦθα ἐκκλησίαν γρῆσθαι. νῦν δὲ οἱ ἡμεῖς μὴ πληροποροῦντες, πράξαντες δὲ αὐτοὶ ὡς ἠθέλησαν, λοιπὸν καὶ ἡμεῖς οὐ καταγνόντας βούλομαι συμφέρον εἶναι. οὐκ οὕτως αἱ Παύλου διατάξεις, οὐκ οὕτως οἱ πατέρες παραδεδώκασιν. ἄλλος τύπος ἐστὶν οὗτος, καὶ καινὸν τὸ ἐπιτηδεύμα. περὶ καλῶς, μετὰ προθυμίας ἐνέγκασθε ὑπὲρ τοῦ κοινῆς συμφέροντός ἐστι, ὃ γράφω. ἢ γὰρ παρελθόντων παρὰ τοῦ μακαρίου Πέτρου τοῦ ἀποστόλου, ταῦτα καὶ ἡμεῖς δεῖν. καὶ οὐκ ἂν ἐγράφα, φανερὰ ἠγούμενος εἶναι ταῦτα παρὰ πάντων, εἰ μὴ τὰ γενόμενα ἡμεῖς ἐτάραξεν. ἐπίσκοποι ὀρπάζονται καὶ ἐκτοπίζονται, ἄλλοι δὲ ἀλλοχθῆν ἀντιτίθενται, καὶ ἄλλοι ἐπιβουλεύονται. ὥστε ἐπὶ μὲν τοῖς ἀρπαθείσιν αὐτοὺς πενθεῖν, ἐπὶ δὲ τοῖς πεμπομένοις ἀναγκά-

Petri cathedra locutus est, qui Petri cathedram sedet, aperte docens pariter Alexandrinam sedem esse Petri cathedram. Præterea idipsum a Julio videri potest dictum propter Ancyram, cujus episcopus erat Marcellus. Erat quippe hæc civitas caput Galatiæ, cui inscriptam habemus Apostoli epistolam. Atqui Paulus, Augustini iudicio epist. olim 161, nunc 49, n. 2, eas constituit ac fundavit ecclesias, quarum nomina ipsius epistolæ præ se ferunt. Easdem quoque Tertullianus lib. iv, contra Marcion, c. 5, ecclesias Apostolorum censet. Ubi enim docuit, id esse ab Apostolis traditum, quod apud ecclesias Apostolorum fuerit sacro-sanctum; quæ sint Apostolorum ecclesiæ sic statim explicat: Videamus quod lac a Paulo Corinthii hauserint, ad quam regulam GALATIÆ sint recogniti, quid legant Philippenses.

(5) Ad hunc locum hand dubie respexit Socrates, lib. ii, cap. 17, ubi scribit Julium, litteris ad eos qui Antiochiæ convenerant missis, in primis conquestum esse, quod contra canones ipsum ad synodum non vocassent: cum ecclesiastica regula interdictum sit, ne præter sententiam Romani pontificis quidquam ab Ecclesia decernatur. Socrati Sozomenus, lib. iii, c. 10, concinens, tradit pro irritis habenda esse, quæ præter sententiam episcopi Romani fuerint gesta. Utriusque verbis nonnihil mutatis Epiphanius histor. tripart., lib. iv, c. 9, innuit irritam esse synodum Antiochenam, quia neque Julius ei interfuit, neque in locum suum aliquem destinavit; cum utique regula ecclesiastica jubeat, non oportere præter sententiam Romani pontificis concilia celebrari. Hinc Isidorus Mercator in scripto Julii nomine confecto ad Orientales, n. 5, affirmat, canonibus in Nicæna synodo jubenibus, non debere præter sententiam Romani pontificis concilia celebrari, nec episcopos damnari. Addit et in altera æque falsa Julii ad eosdem Orientales epistola, n. 4, dudum

ζῆσαι. ἵνα οὐδὲ μὴ θέλουσι μὴ ἐπιζητήσωσιν, οὐδὲ δὲ μὴ βού-
λονται, δέχωνται. ἀξίω ἡμᾶς μηκέτι τοιαῦτα γίνεσθαι. γρά-
ψατε δὲ μᾶλλον κατὰ τῶν τὰ τοιαῦτα ἐπιχειρούντων, ἵνα
μηκέτι τοιαῦτα τάσχωσιν αἱ ἐκκλησίαι, μηδὲ τις ἐπίσκοπος
ἢ πρεσβύτερος ἕβριν πάσχη, ἢ παρὰ γνώμην, ὡς περ ἐδήλωσαν
ἡμῖν, ἀναγκάζεται τις ποιεῖν. ἵνα μὴ καὶ παρὰ τοῖς ἔθνεσι
γέλωτα ἀφίλοισμεν, καὶ πρὸς γε πάντων, ἵνα μὴ τὸν θεὸν πα-
ροξύνωμεν. ἕκαστος γὰρ ἡμῶν ἀποδώσει λόγον ἐν ἡμέρᾳ
κρίσεως, περὶ ὧν ἐταῦθα ἔπραξι. γένοιτο δὲ πάντας κατὰ
θεὸν φρονεῖν, ἵνα καὶ αἱ ἐκκλησίαι, τοὺς ἐπισκόπους αὐτῶν
ἀπολαβοῦσιν, χαίρωσι διαπαντός ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ κυρίῳ
ἡμῶν, δι' οὗ τῷ πατρὶ ἢ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων.
ἀμήν. ἔρρησθαι ὑμᾶς ἐν κυρίῳ εὐχόμεναι, ἀγαπητοὶ καὶ πο-
θειντάτοι ἀδελφοί.

pere cogantur; ut quos exoptant non requirant (2), quos autem nolunt, inviti recipiant. Rogo vos ne ul-
tra hujusmodi res agantur: immo potius contra eos scribite qui talia moluntur; ne deinceps ita vexen-
tur ecclesiae, neve quis episcopus aut presbyter contumeliam patiatur, aut contra animi sui sententiam,
ut nobis indicatum est, quis facere cogatur: ne apud ethnicos risum moveamus, ac in primis ne Deum ad
iram concitemus. Unusquisque enim nostrum in die iudicii rationem suorum in hac vita operum est red-
diturus. Utinam omnes secundum Deum sentiant: ut et ecclesiae, episcopis suis receptis, perpetuo gaudeant
in Christo Jesu Domino nostro, per quem gloria Patri in saecula saeculorum, Amen. Valere vos in Christo
exopto, charissimi ac desideratissimi fratres.

EPISTOLA (3) JULII PAPAE I AD PRESBYTEROS, DIACONOS ET POPULUM ALEXANDRIÆ.

JULIUS ALEXANDRINIS DE REDITU ATHANASI, CUI SEMPER FIDE ET AMORE INHÆSERANT, GRATULATUR EISQUE BENE
PRECATUR.

Ἰούλιος πρεσβυτέρους καὶ διακόνους, καὶ λαῶν παροικούντων
Ἀλεξάνδρειαν.

α'. Συγχαίρω καὶ γὰρ ὑμῖν, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, ὅτι τὸν

a sanctis apostolis successoribusque eorum in præfatis
antiquis decretum statulis, quæ hactenus sancta et uni-
versalis apostolica tenet Ecclesia, non oportere præter
sententiam Romani pontificis concilia celebrari, nec
episcopum damnari. Sententiam Julii, dum a diversis
tractatur, qui eadem verba interpolare amant, quis
crederet tam diversa rerum facie exhiberi potuisse?
Inficiandum tamen non est, eo pacto quo res tum
erant, cum scilicet Eusebianorum legati synodum a
Julio petissent, cum Julius eorum petitioni annuens
episcopos Romam vocasset, cum plurimi jam venis-
sent, Eusebians præter Romani pontificis sententiam
nec concilia celebrare, nec de controversis rebus de-
creta sancire, nec accusatos episcopos damnare li-
cuisset. At in eo falsi sunt Socrates et Sozomenus,
quod hæc Julii verba, An ignoratis hanc esse consu-
tudinem, ut primum nobis scribatur, et hinc quod jus-
tum est decernatur, de una Alexandrina ecclesia ab
eo dicta, de universis interpretati sint. Ei autem con-
suetudini, quam Julius hic vindicat, suffragantur gesta
Dionysii Alexandrini, qui cum in suspensionem venis-
set hæreseos, ad Dionysium Romanum delatus, sese
purgare non distulit. Et id quidem Romani pontificis
in Alexandrinam ecclesiam speciale jus ad hujus ec-
clesiæ originem referre licet, quippe quæ Petrum
jam Romæ constitutum, Marci ipsius discipuli opera,
seu, si mavis cum Leone, Marcum in omnibus docto-
ris sui Petri magisterio in omnibus consonantem,
fundatorem habuit.

(1) Alludit hic Julius ad formam iudicii, cujus spe-
cimen in damnando incesti reo Paulus 1, Cor. v, 4,
tradit his verbis: In nomine Domini nostri Jesu Christi
congregatis vobis et spiritu meo, etc. Ad eadem Apo-
stoli verba Ecclesiam non iudicia solum, sed et epi-
scoporum institutiones atque ordinationes exegisse
testis est Athanasius in epistola encyclica, cujus
verba superius, col. 901, not. 2, retulimus.

(2) Hoc est, adeo ut priventur jure postulandi quos

Jusmodi suspicio in illius urbis episcopum cadebat,
ad hanc ecclesiam scribendum fuit. Nunc autem illi,
re nobis non indicata, postea quam quod libuit egere,
nos quibus ea crimina explorata non sunt, sibi de-
mum suffragatores esse volunt. Nequaquam talia
sunt (1) Pauli statuta, non hæc patres tradiderunt:
sed aliena est ista forma, novum hoc institutum. Ob-
secro, bono animo ferte; quæ enim scribo ad publi-
cum bonum conferunt. Nam quæ accepimus a beato
Petro apostolo, ea vobis significo; non scripturus
tamen, quod nota apud omnes ea esse existimem,
nisi quæ gesta sunt nos conturbassent. Episcopi ra-
piuntur et e suis sedibus pelluntur, alii aliunde eo-
rum loco substituuntur, et alii insidiis appetuntur:
ita ut populi de abreptis doleant, ac submissos reci-
pant.

quis autem nolunt, inviti recipiant. Rogo vos ne ul-
tra hujusmodi res agantur: immo potius contra eos scribite qui talia moluntur; ne deinceps ita vexen-
tur ecclesiae, neve quis episcopus aut presbyter contumeliam patiatur, aut contra animi sui sententiam,
ut nobis indicatum est, quis facere cogatur: ne apud ethnicos risum moveamus, ac in primis ne Deum ad
iram concitemus. Unusquisque enim nostrum in die iudicii rationem suorum in hac vita operum est red-
diturus. Utinam omnes secundum Deum sentiant: ut et ecclesiae, episcopis suis receptis, perpetuo gaudeant
in Christo Jesu Domino nostro, per quem gloria Patri in saecula saeculorum, Amen. Valere vos in Christo
exopto, charissimi ac desideratissimi fratres.

JULIUS (4) PRESBYTERIS, DIACONIS ET POPULO (5) ALEXAN-
DRIAM INCOLENTI.

I. Gratulor et ipse vobis, dilectissimi fratres, quod

exoptant. Ut enim supra Julius, n. 14, docet, ac ver-
ba Cypriani in eundem locum relata confirmant,
ecclesiasticæ leges volebant, ut episcopus ordinandus
a clericis et populis postularetur. Nec minus canoni-
bus repugnat populus cogi, ut quos nolint episcopos
inviti recipiant. Quapropter concilium Aurelianense v,
an. 349, c. 11, cavens, Episcopus ne invitis detur,
conceptis verbis adjungit, sicut antiqui canones decre-
verunt. Vide Cælestini I epistolam ad episcopos
Vienn. et Narbon., n. 4 et 5.

(3) Athanasius, ut ipse narrat apolog. cont.
Arian. n. 51, cum post solutam Sardicensem syno-
dum Aquileiæ degeret, tres accepit litteras, quibus
eum Constantius ut omni festinatione in patriam re-
mearet hortabatur. Tum tandem anno 349, Romam
rediit, episcopo et ecclesiæ ejus valedicturus. Hac
occasione Julius istam dedit epistolam, quam ipse
Athanasius apolog. cont. Arian. n. 52, post prædic-
tas tres Constantii litteras ita subtexit, ut ea quæ
toto numero 2, in laudem ipsius enarrantur, præ
modestia suppresserit. Eandem Socrates lib. II, c.
25, et ex eo Epiphanius scholasticus histor. trip.
lib. IV, c. 29, integram nobis transmiserunt.

(4) Apud Socratem hic additur græce ἐπισκόποις
καὶ, quod et in edit. concil. retentum. Ad unos ta-
men Alexandrinos, quibus Athanasius præerat, et
qui nullum præter eum, episcopum agnoscebant,
hanc epistolam scriptam esse manifestum est. Græce
legisse videtur Epiphanius scholast. Ἰούλιος ἐπίσκοπος.
Sed nec lectioni huic plane hæsit; nam latine habet,
Julius archiepiscopus. Ita vero Valesius vocem græ-
cam ἐπισκόποις servavit, ut latine non episcopis, sed
episcopus converterit. Titulum temere a Socrate in-
terpolatum fuisse eo major suspicio est, quod epi-
scopi nomen Julius non solum hic apud Athanasium,
sed et in superiore epistola 1, minime sibi adscribat.

(5) In historia tripart. et plebi, habitantibus in
Alexandria dilectissimis fratribus in Domino salutem: